

Emocije i održivost transnacionalnih intimnih veza

Bjelogrlić, Eleonora

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:002570>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-30**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Eleonora Bjelogrić

Emocije i održivost transnacionalnih intimnih veza

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Diplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Emocije i održivost transnacionalnih intimnih veza

Diplomski rad

Student/ica:
Eleonora Bjelogrić

Mentor/ica:
prof. dr. sc. Saša Božić

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Eleonora Bjelogrić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Emocije i održivost transnacionalnih intimnih veza** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2. rujna 2023.

Sadržaj

1. Uvod	1
<i>1.1. Transnacionalizam i transnacionalni socijalni prostor</i>	1
<i>1.1. Čimbenici koji doprinose formiranju transnacionalnih socijalnih prostora</i>	4
<i>1.2. Globalizacija ljubavi i intimnosti: uspon svjetskih obitelji</i>	4
<i>1.3. Karakteristike ljubavi na daljinu</i>	7
2. Ciljevi i svrha rada	9
3. Razrada teme i rasprava	10
<i>3.1. Intimno je globalno: Modeli daleke ljubavi</i>	10
<i>3.2. Mjerenje udaljenosti: Nedavna empirijska istraživanja</i>	14
<i>3.3. Emocije u transnacionalnim intimnim vezama</i>	17
<i>3.4. Emocionalna refleksivnost</i>	20
<i>3.5. Veze na daljinu i emocionalna refleksivnost</i>	23
4. Zaključak	34
5. Literatura	36

Emocije i održivost transnacionalnih intimnih veza

Sažetak

Ovaj se diplomski rad bavi transnacionalnim intimnim vezama, njihovom održivošću te emocijama budući da su one te koje imaju ključnu ulogu pri održavanju navedenih veza. Glavni cilj ovog teorijskog rada jest utvrditi i opisati sve aspekte transnacionalnih intimnih veza te odrediti čimbenike koji doprinose njihovoj održivosti. Pritom se ovaj rad oslanja na radove niza drugih autora i autorica koji/e su se prethodno bavili/e ovom temom. S obzirom na to da je važno obratiti pažnju na individualna iskustva, i budući da ne postoje univerzalna pravila koja bi se odnosila na sva iskustva, ovim se radom želi postaviti temelj za buduća istraživanja praktične primjene i evaluacije sustava emocionalne komunikacije, prisnosti i održivosti ovih veza, imajući na umu to da, uz individualna iskustva, kultura, dob, socio-ekonomski status, spol i seksualna orijentacija mogu utjecati na dinamiku i trajnost veze.

Ključne riječi: emocije, komunikacija, transnacionalne intimne veze

Emotions and the sustainability of transnational intimate relationships

Abstract

This master's thesis deals with transnational intimate relationships, their sustainability, and emotions, since they are the ones that play a key role in maintaining said relationships. The main goal of this theoretical work is to determine and describe all aspects of transnational intimate relationships and determine the factors that contribute to their sustainability. Simultaneously, this paper relies on the work of numerous other authors who previously dealt with this topic. Considering that it is important to pay attention to individual experiences, and since there are no universal rules that could apply to all experiences, this work aims to lay the foundation for future research on the practical application and evaluation of emotional communication systems, intimacy, and sustainability of these relationships. In addition to individual experiences, it would be important to bear in mind that culture, age, socio-economic status, gender, and sexual orientation can influence the dynamics and durability of a relationship.

Key words: emotions, communication, transnational intimate relationships

1. Uvod

1.1. Transnacionalizam i transnacionalni socijalni prostor

Održive i dugotrajne veze osoba, mreža i organizacija preko granica više država, različitih formi institucionaliziranih oblika može se opisati izrazom transnacionalnih socijalnih prostora ili transnacionalizmom. U tom smislu, ne misli se na povremene i prolazne kontakte između migranata i relativno migracijski nepokretnih osoba u zemljama imigracije i emigracije. Transnacionalni socijalni prostor te ostali nazivi ovih fenomena karakteriziraju se visokom gustoćom međusobnih veza na neformalnoj ili formalnoj, odnosno institucijskoj razini. Faist (2000) naglašava kako u proučavanju transnacionalnih socijalnih prostora, koji proizlaze iz međunarodnih migracija i tokova izbjeglica, još uvijek postoje dva velika konceptualna jaza upravo između ta dva pojma. Naime, pojmovi poput transnacionalnih socijalnih prostora i transnacionalnih zajednica često se koriste sinonimno, kao da je "transnacionalna zajednica" jedini oblik ili tip transnacionalnog socijalnog prostora (Portes, 1996, prema Faist, 2000). Faist (2000) navodi primjere transfera novca koji teče u transnacionalnim obiteljima između generacija migranata unutar uzajamno organiziranih kućanstava te razdvaja taj fenomen od npr. stoljetnih dijaspora koje nailazimo diljem svijeta, poput židovske dijaspare. Isto tako, nailazi se i na korištenje naziva „transnacionalizam“ i u smislu dugotrajnih transnacionalnih veza migranata. Prema tome, ovaj autor jasno naglašava da se treba jasnije konceptualizirati različite vrste fenomena obuhvaćenih pod nazivom transnacionalnih socijalnih prostora. Osim toga, autor identificira nekoliko čimbenika koji pogoduju stvaranju trajnih transnacionalnih socijalnih prostora.

Budući da su pojmovi koji se nazivaju „transnacionalni“ postali općenite fraze za dugotrajne prekogranične veze usprkos migraciji, nije iznenađujuće pronaći i tvrdnje da transnacionalizacija ima dalekosežne posljedice na način na koji razmišljamo o prilagodbi imigranata, zajednicama, kulturi i općenito državljanstvu. Na primjer, neki autori su uvjerljivo tvrdili da transnacionalne veze mogu djelovati protiv potpunog stapanja u većinskoj kulturi - što su predviđjele klasične teorije asimilacije - što dovodi do veće kulturne autonomije i čak do kulturnih hibridnih identiteta (Clifford, 1994, prema Faist, 2000).

Transnacionalni socijalni prostori su kombinacije veza, položaja u mrežama i organizacijama te mreža organizacija koje dosežu preko granica više država. Ti prostori označavaju dinamične društvene procese, a ne statične pojmove veza i položaja. Kulturni,

politički i ekonomski procesi u transnacionalnim socijalnim prostorima uključuju akumulaciju, korištenje i učinke različitih vrsta kapitala, njihov volumen i pretvorbu: ekonomskog kapitala, ljudskog kapitala poput obrazovnih kvalifikacija, vještina i znanja, te društvenog kapitala, uglavnom resursa inherentnih u ili prenesenih kroz društvene i simbolične veze. Stvarnost transnacionalnih socijalnih prostora ukazuje, prvo, da migracija i povratak ne moraju biti definitivne, nepovratne odluke - sami transnacionalni životi mogu postati strategija opstanka i poboljšanja. Također, transnacionalne mreže uključuju relativno nepokretne osobe (u smislu, one osobe koje odabiru živjeti na jednom određenom geografskom području za duži period) i kolektive. Drugo, čak i oni migranti i izbjeglice koji su se nastanili izvan svoje zemlje porijekla često održavaju jake transnacionalne veze. Treće, te veze mogu imati više neformalni karakter, poput intraobiteljskih ili obiteljskih veza, ili mogu biti institucionalizirane, poput političkih stranaka koje imaju podružnice u raznim zemljama imigracije i emigracije. Transnacionalni socijalni prostori u kojima žive imigranti i izbjeglice te nepokretni stanovnici u obje zemlje nadopunjuju međunarodni prostor suverenih nacija. Transnacionalni socijalni prostori oblikovani su različitim oblicima resursa ili kapitala osoba koje su prostorno pokretne i nepokretne, s jedne strane, i regulacijama koje nameću nacije i raznim drugim mogućnostima i ograničenjima, s druge strane; primjerice, imigracijskim i izbjegličkim politikama pod kontrolom države, i institucijama u etničkim zajednicama (Faist, 2000).

Nadalje, postoji očita razlika između pojmova globalizacije i transnacionalnih socijalnih prostora, odnosno transnacionalizacije: transnacionalizacija se preklapa s globalizacijom, ali obično ima širi opseg. Dok su globalni procesi uglavnom decentralizirani od određenih teritorija nacija i odvijaju se u svjetskom kontekstu iznad i ispod država, transnacionalni procesi ukorijenjeni su i protežu se preko dvije ili više nacija, uključujući aktere iz sfera države i civilnog društva. Također, transnacionalizacija se razlikuje od denacionalizacije. Ovaj drugi termin označava činjenicu da migranti bez državljanstva (apatridi) i pripadnici manjina (u Europi nakon Prvog svjetskog rata) nisu imali pristup vladama kako bi ih predstavljali i zaštitili (Arendt, 1973, prema Faist, 2000). Tako postoje tri vrste resursa unutar društvenih i simboličnih veza koji omogućuju pojedincima suradnju u mrežama, grupama i organizacijama. Također služe povezivanju pojedinaca s mrežama i organizacijama kroz pripadnosti. Tehnički govoreći, oni smanjuju troškove transakcija, troškove nadzora i sankcioniranja obveza i ugovora. Možemo razlikovati sljedeće oblike transakcija: 1) *Društvena razmjena* u obliku međusobnih obveza i očekivanja aktera, povezanih s određenim društvenim vezama i temeljenih na razmjeni i uslugama pruženim u prošlosti (Coleman, 1994). Te obveze i očekivanja mogu biti rezultat

instrumentalne aktivnosti, primjerice, načelo "tit-for-tat" ili milo za drago. Često je uključena uzajamnost okarakterizirana kao razmjena. 2) *Uzajamnost* kao društvena norma: ono što jedna strana primi od druge zahtijeva neki povrat (Gouldner, 1960, prema Faist, 2000). 3) *Solidarnost* s drugima u grupi koji dijele slične položaje - poput srodstva ili članstva u lokalnoj zajednici, ili koje se može postići samo putem simboličkih veza, primjerice, članstva u inače anonimnim nacionalnim kolektivima. To je izražajni oblik društvene transakcije. Najvažniji oblik solidarnosti su "kolektivna predstavljanja" (Faist, 2000). To su zajedničke ideje, uvjerenja, vrednovanja i simboli. Kolektivna predstavljanja mogu biti izražena u nekoj vrsti kolektivnog identiteta, "osjećaju pripadnosti" ili "svijesti o nama", i odnose se na društvenu jedinicu djelovanja. U svojoj idealno-tipskoj formi to su kulturne zajednice, poput obitelji, etničkih grupa, vjerskih grupa, zajednica i nacija. Solidarnost također može biti institucionalizirana: državljanstvo, na primjer, je institucionalizirani oblik veza između građanina i države; često oskudno među novopridošlim migrantima.

U radu Thomasa Faista (2000), ističu se tri glavne koristi iz izvora inherentnih u društvenim transakcijama. Prvo, oni pomažu članovima mreža ili grupa u pristupu ekonomskom, ljudskom i društvenom kapitalu, ovisno o broju dostupnih socijalnih i simboličkih veza. Drugo, informacije su također korist. Ističe se da su koristi informacija u velikim i raznolikim mrežama obično veće nego u malim i socijalno homogenim mrežama. Treće, ti resursi pružaju mehanizme za primjenu drugih oblika kapitala i omogućuju vezivanje kolektiva i mreža u različitim zemljama. Razmatraju se tri oblika transnacionalnih socijalnih prostora koji se mogu razlikovati: transnacionalna uzajamnost u malim grupama (obično rodbinskih kolektiva), transnacionalna razmjena u krugovima i solidarnost unutar transnacionalnih zajednica (svaki od tih oblika društvenih prostora karakterizira dominantni mehanizam integracije - uzajamnost u malim grupama, razmjena u krugovima i solidarnost u zajednicama).

Isto tako, postoje i različiti oblici transnacionalnih zajednica, uključujući dijaspore, kojima je povijest obilovala. Dijaspore su grupe koje su doživjele neku vrstu traumatičnog događaja koji je doveo do raspršivanja članova grupe, a i dalje postoji vizija i sjećanje na izgubljenu ili zamišljenu domovinu. Također se ističe da transnacionalne zajednice mogu nastati na različitim razinama aglomeracije, uključujući sela, etničke i nacionalne skupine. U vezi s time, govori se o grupama koje imaju kolektivni identitet u područjima uz granice, kao što su regije u blizini i duž granica država koje su povezane s održavanjem redovnih i trajnih međusobnih transakcija.

1.1. Čimbenici koji doprinose formiranju transnacionalnih socijalnih prostora

Tehnološki proboj u dugoročnoj komunikaciji i putovanju koji se dogodio u devetnaestom stoljeću mogao je ubrzati pojavu transnacionalnih socijalnih prostora. Nove i poboljšane metode komunikacije i putovanja, poput transatlantskih putovanja parobrodom i telegrafskih komunikacija, postavile su nužnu, ali ne i dovoljnu fazu za razvoj transnacionalnih veza. Od tada je nastavljena revolucija u komunikaciji i transportu značajno smanjila troškove premošćivanja dugih geografskih udaljenosti, što se oštro ubrzalo od Drugog svjetskog rata.

Nadalje, trebalo bi razlikovati procese transnacionalizacije u ekonomskoj sferi s jedne strane i u političkoj i kulturnoj sferi s druge strane. Za razvoj ekonomskih transnacionalnih prostora može biti dovoljno postojanje transnacionalnih mreža poslovnih ljudi i povoljnih uvjeta za ulaganje ekonomskog kapitala u zemlji emigracije, kao što su to niži proizvodni troškovi. Iako pojedinačni transnacionalni poduzetnici očito imaju koristi od društvenih i simboličkih veza između zemalja emigracije i imigracije - na primjer, veza putem prijatelja i rodbinskih sustava - ekonomske aktivnosti ne moraju biti snažno ukorijenjene u tim sustavima kroz solidarnost. Resursi zasnovani na razmjeni i uzajamnosti su dovoljni.

Imajući na umu navedeno, uz činjenicu da transnacionalni socijalni prostori mogu biti fizički (kao što su to, primjerice, zajednice imigranata u različitim državama) ili pak virtualni (održavajući se putem društvenih mreža i raznih internetskih platformi), ovaj rad se bavi transnacionalnim intimnim vezama. Spomenute veze nastaju u situacijama kada se ljudi iz različitih država emocionalno povežu te tako razviju intimnu vezu koja se uspješno održava unatoč fizičkoj udaljenosti te mogućim kulturološkim razlikama. U vezi s time, u nastavku se utvrđuje i opisuje utjecaj transnacionalnih socijalnih prostora na intimne veze na daljinu.

1.2. Globalizacija ljubavi i intimnosti: uspon svjetskih obitelji

Beck i Beck Gernsheim (2013) predlažu pojam "svjetskih obitelji" (eng. *world families*) kao polazište za istraživanje novih stvarnosti obitelji. Neka od pitanja koje se nameću su: Kako je došlo do toga da su ljubav i obitelji postali točka križanja globalnih događanja? Što se događa kada nacionalne granice i međunarodni pravni sustavi, zakoni o imigraciji i granice između domaćih društava i manjina, između razvijenog i nerazvijenog svijeta, prolaze izravno kroz

obitelj? Kakve su posljedice za ljubav i intimnost ako ljubav postane ljubav na daljinu, ljubav koju dijele cijele države i kontinenti?

Pojam "svjetske obitelji" ne smije se zamijeniti s "građanima svijeta" (eng. *citizen of the world*). Ovaj drugi izraz odnosi se na obrazovanu srednju klasu, „s njihovim poznavanjem kineske književnosti, francuske kuhinje i afričke umjetnosti“ (Beck i Beck Gernsheim, 2013). Nasuprot tome, mnogi ljudi koji pripadaju svjetskim obiteljima u ovom smislu nisu ni obrazovani ni otvoreni prema svijetu, nisu udomaćeni na međunarodnoj pozornici niti sposobni govoriti strane jezike. Sva širina velikog, širokog svijeta njih je potpuno zaobišla. Mnogi nikada prije nisu napustili svoje rodno selo ili maleni grad; mnogi su provincijalni u svom pogledu i sumnjičavi prema svemu stranom. Neki su postali članovi svjetske obitelji samo kao posljedica nasilja, građanskog rata ili protjerivanja, ili u nadi da će pobjeći od siromaštva i nezaposlenosti kod kuće. Drugi su postigli isti rezultat putem oglasa za upoznavanje na internetu ili slučajnosti ljubavi. Ukratko, vanjski događaji ili stvarna prisila, a ne entuzijazam ili akt slobodne volje, mnoge su natjerali da postanu dio globalne obitelji, više ili manje nevoljno. No, bilo da je to dobrovoljno ili ne, različite vrste svjetske obitelji dijele jedno zajedničko obilježje: izazivaju nekakvu reakciju ili podražaj od socijalne okoline. Ne uklapaju se u našu bitnu prirodu, posvuda i uvijek. Postavljaju upitnik nad nekim od naših poznatih, navodno samorazumljivih pretpostavki o obitelji.

Postavlja se pitanje koliko i na koji način se takve miješane transnacionalne zajednice razlikuju od veza u kojima oba partnera dolaze iz iste zemlje, govore istim jezikom i imaju isto državljanstvo. Pitanje u kojoj mjeri se miješane nacionalnosti ili međukulturni parovi razlikuju od partnera s istim ili sličnim podrijetlom čini se bezopasno, ali može izgledati sumnjivo ili izazvati neprijateljske reakcije, ovisno o kontekstu. Autori Beck i Beck Gernsheim (2013) preporučuju oprezan pristup kako bi se izbjegli nesporazumi.

Mnogi politički angažirani ljudi prihvaćaju načelo da razlikovanje miješanih parova od ostalih parova nije samo pogrešno nego i opasno. Svaka osoba koja prihvaća takvo razlikovanje mora koristiti putovnice ili podrijetlo kao oznake razlikovanja. To znači da se miješani parovi etiketiraju kao posebni slučajevi, "drugačiji" i prkosni – što se može protumačiti kao oblik rasizma, bez obzira na svijest o tome. Drugim riječima, trebala bi postojati opreznost prilikom proučavanja pokušaja pripisivanja velike važnosti kulturi podrijetla u miješanim vezama. Takvi pogledi također dolaze od mnogih muškaraca i žena koji žive u takvim vezama. Odgovarajući na pitanja društvenih znanstvenika, osobe u transnacionalnim vezama naglašavaju iznova i iznova da su pojedinci, da imaju individualne osobine i nisu samo proizvodi svog podrijetla

(Beck i Beck Gernsheim, 2013). Ustrajno tvrde da ostaju zajedno jer se međusobno razumiju, a ne zato što njihov partner ima drugo državljanstvo ili boju kože. Protive se prenaglašavanju egzotičnog i pretpostavci da njihovog partnera vide isključivo kao člana daleke, tuđe skupine. Također se protive dramtiziranju njihove veze i polu-zainteresiranim, polu-nevjernim i radoznalim pogledima kojima svijet oko njih reagira na njihovu vezu. Udaljavajući se od toga, njihova izjava glasi: „nismo ništa posebno; samo smo kao i drugi parovi“ (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

Kada se sažmu dosadašnja istraživanja, intervjui i svjedočanstva dana od strane međukulturnih parova otkrivaju dva karakteristična elementa. S jedne strane, svi inzistiraju da nisu ništa neobično; s druge strane, njihovo iskustvo im govori da su zapravo drugačiji. Mnoge njihove izjave osciliraju između te dvije tvrdnje. Kako je to moguće? Kako se može objasniti ta paradoksalnost? Rosenblatt, Karis i Powell (1995) detaljnije razmatraju tvrdnju "nismo ništa drugačiji od bilo koga drugog" i nude dvije interpretacije. Prva bi se mogla nazvati "efektom prilagodbe". Prema toj ideji, većina ljudi smatra svoj život normalnim - bez obzira na to koliko izvanredan izgledao drugima - jer su se na njega navikli i razvili načine suočavanja s bilo kakvim teškoćama koje postavlja. Promatrana na taj način, ova izjava predstavlja vrstu obrane protiv kritičkog pogleda ljudi oko takvih parova. To se može objasniti unutarnjom dinamikom koja djeluje. Međutim, kao što Rosenblatt, Karis i Powell (1995) pokazuju, takva strategija nije bez posljedica s obzirom na to da zamagljuje ili ignorira situacije u kojima su miješani parovi, zbog različitog podrijetla ili kulture, zapravo prisiljeni suočiti se s izazovima. Činjenica je da to što netko ne percipira kulturne razlike ne znači da iste ne postoje.

U literaturi koja se bavi interkulturnom komunikacijom ili razumijevanjem interkulturnih razlika (Heringer, 2007; Maletzke, 1996; Oksaar, 1996, prema Beck i Beck Gernsheim, 2013), ističe se jedna tema: pitanje pravila koja upravljaju komunikacijom, kako verbalnom tako i neverbalnom, i prije svega, načina na koji se ova pravila razlikuju u različitim kulturama. Samo neki od primjera su: kada trebamo šutjeti i koliko dugo? Je li u redu uspostaviti kontakt očima? Većinom ljudi nisu svjesni ovih kulturno propisanih pravila, ali očito je da što više odstupaju, to više mogu izazvati nesporazume, iritacije ili neugodne situacije. To se može primijetiti i u poslovnim odnosima, štoviše, čak može dovesti do neuspjeha u poslovanju (Faist, 2000). Navedeno vrijedi i u privatnom životu, u odnosima između muškaraca i žena, kako u zaljubljanju tako i kasnije u braku.

1.3. *Karakteristike ljubavi na daljinu*

Daleka ljubav je definirana geografskom udaljenošću; zaljubljeni žive na mnogo kilometara udaljenosti, u različitim zemljama ili čak na različitim kontinentima. Danas je obilje mogućnosti izbora partnera znatno poraslo. Može se reći da se svijet ograničenih izbora ljubavnih partnera pretvorio u svijet beskrajnih mogućnosti. Granice unutar društva postaju sve prozirnije, a društvene kontrole postaju puno slabije. U prošlim vremenima, obiteljska jedinica regulirala je izbor partnera i osiguravala da se zaljubljeni usmjere prema pravim putovima, primjerenim njihovom financijskom i društvenom statusu. Danas je obiteljska jedinica - tamo gdje još uvijek postoji - izgubila veći dio svojeg utjecaja. Na isti način, „hendikepi“ geografije gube na snazi. Mobilnost između dva mjesta, ili čak između dviju zemalja, odavno je postala sastavni dio naše svakodnevice - bilo za jezične tečajeve, poslovna putovanja ili odmore. Prostor za upoznavanje novih ljudi se proporcionalno povećao - kao i prilike za potencijalne romantične susrete. Uz to, tu je i novi virtualni prostor, Internet, mjesto za upoznavanje novih ljudi, koji se razvija eksplozivnom brzinom. Njegove tražilice i brojne aplikacije donose svjetsku ponudu novih i uvijek obnovljenih prilika izravno u svačije domove. S Internetom su ponuđene primamljive mogućnosti koje se čine beskrajnima. Otvara se raj neograničenih mogućnosti pred ljude. Pretraživač i internet je uzrok, instrument i rezultat moguće povezanosti i pokretanja intimne veze, sve u jednom (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

Rast mogućnosti upoznavanja novih ljudi nije jedini novi faktor. Još jedna razlika je što, kod ljubavi na daljinu, također se mijenja i obuhvat žudnje, odnosno što ljubav znači za iskustvo žudnje, što može postići, a što ne, u vezi s senzualnošću ljubavi, odnosom između ljubavi, seksualnosti i intimnosti, te odnosom između ljubavi i svakodnevnog života, ljubavi i rada. Iskustiti ljubav na geografskoj udaljenosti znači vjerovati da su intenzivna intimnost i emocionalni život mogući, iako se o stvarnom intimnom činu može samo razgovarati. Ljubav, kao prenesena putem medija, telefona i Interneta, mora nužno žrtvovati veliki dio senzualnosti te se mora odreći dodira ruku i pravog kontakta očima. Ono što ostaje je senzualnost glasa, jezika, pripovijedanja i slušanja. Ljubav u prisutnosti voljene osobe može biti tiha, dok ljubav na geografskoj udaljenosti mora ostati živa i održati svoju privlačnost jednostavno putem jezika i pogleda. To je njena jedinstvenost, ali i njena krhkost. Jednodimenzionalnost sredstava kojima raspolaže može značiti da će imati samo kratkotrajni život, međutim to nije uvijek slučaj. Nesumnjivo je da daleka ljubav ima svoje prednosti, pogotovo kada se par može prilagoditi svojim potrebama i željama. Mnogi čak kažu da je blizina mit. Kažu da je bliska ljubav za kojom daleki ljubavnici žude „gušeća“ usred svakodnevne rutine. Takvi parovi navode kako

previše bliskosti uništava ljubav te da daleka ljubav je čini mladolikom. Oslobađa ljubavnike od potrebe, koja može biti (percipirana kao) prevelika, da uvijek moraju izjavljivati svoju ljubav. To čini nemoguće mogućim; pomiruje nesuglasice; dopušta i bliskost i udaljenost, život za sebe i zajednički život. Daleka ljubav se temelji ne samo na odvajanju ljubavi i seksualnosti, već i na razdiobi između ljubavi i običnog života (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

2. Ciljevi i svrha rada

Transnacionalne intimne veze mogu nastati na razne načine: migracijom u sklopu koje ljudi napuste svoju i odlaze u drugu, novu državu u kojoj se intimna veza može razviti, primjerice, iz prijateljstva i/ ili međusobne romantične privlačnosti; radom i/ ili studiranjem u inozemstvu pri čemu se veze nastale ovim putem mogu nastaviti i nakon što se osoba eventualno vrati u svoju domovinu ili pak preseli negdje drugdje; putovanjima u sklopu kojih se kratkotrajne veze mogu pretvoriti u dugotrajne te putem različitih društvenih mreža i online platformi koje omogućuju povezivanje ljudi koji žive širom svijeta zahvaljujući virtualnoj komunikaciji. S tim u vezi, uspješno održavanje transnacionalnih intimnih veza može predstavljati kompleksan izazov za partnere u istoj. Isto tako, navedeni tip veze neminovno zahtjeva jaku emocionalnu povezanost između partnera budući da emocije imaju ključnu ulogu u održavanju spomenutih veza.

S obzirom na to, javljaju se mnoga pitanja. Koliko daleko ljubav može preživjeti? Koliko daleko ljubav treba biti? Kako ljubav na daljinu mijenja prirodu ljubavi, njen oblik, sjaj i fascinaciju? Je li ljubav na daljinu nepotpuna ljubav? Označava li to kraj ljubavi? Uništava li ljubav na daljinu blisku ljubav ili pojačava osjećaj ljubavi i povezanosti? Na sva ova pitanja postoji mnogo odgovora. Primjerice, autori Beck i Beck Gernsheim (2013) ističu da daleka ljubav ima svoje prednosti, pogotovo onda kada se par može prilagoditi svojim potrebama i željama. Tako čak i kažu da je blizina mit. Kažu da je bliska ljubav za kojom daleki ljubavnici žude „gušeća“ usred svakodnevnice rutine. Takvi parovi navode kako previše bliskosti uništava ljubav te da daleka ljubav je čini mladolikom. Oslobađa ljubavnike od potrebe da konstantno moraju izjavljivati svoju ljubav. To posljedično čini nemoguće mogućim; pomiruje nesuglasice; dopušta i bliskost i udaljenost, život za sebe i zajednički život. Daleka ljubav se temelji ne samo na odvajanju ljubavi i seksualnosti, već i na razdiobi između ljubavi i običnog života (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

Stoga je cilj i svrha ovog preglednog rada utvrđivanje i opisivanje svih aspekata transnacionalnih intimnih veza te određivanje čimbenika koji doprinose njihovoj održivosti.

3. Razrada teme i rasprava

3.1. *Intimno je globalno: Modeli daleke ljubavi*

The Normal Chaos of Love (Beck i Beck-Gernsheim, 1995) bavi se odnosima između spolova unutar i izvan braka - jedno s drugim, bez jedno drugog i u sukobu jedno s drugim - s nevjenčanim parovima koji žive zajedno, brakovima bez djece, samohranim roditeljima, razvodom, drugim brakovima, partnerima, povremenim suživotom i istospolnim partnerstvima. U svjetlu takvih okolnosti, odgovaranje čak i na jednostavna pitanja postaje izrazito složeno. Na primjer, što je par ako više nije definiran kao zajednica muškarca i žene, bilo putem vjenčanog lista ili jednostavno dijeljenjem zajedničkog domaćinstva? Odgovor koji nude autori knjige *Distant love* (Beck i Beck-Gernsheim, 2013) je da ljubav i obitelj gube vezu s jednim mjestom i umjesto toga traže svoju sreću u raznolikosti svijeta. To rađa daleku ljubav koja je istovremeno geografska i kulturna. Bilo ovdje ili tamo, bilo mi ili oni - ove dvije alternative nestaju s horizonta ljubavi. Malo potpuno nepremostivih razdjelnica ostaje: ne boja kože, ne nacionalnost ili religija, čak ni udaljenost koja razdvaja zemlje i kontinente. Naprotiv, upravo geografski udaljeni drugi sadrži zavodljive nove mogućnosti ljubavi.

Koja je ključna karakteristika različitih oblika života i ljubavi koje su se objedinile pod konceptom „globalnog kaosa ljubavi“? Koje značajke dijele daleka ljubav, parovi različitih nacionalnosti, migranti u braku, migranti-domaći radnici, itd.? To su velika pitanja koja se javljaju i kruže u literaturi. Moguće je reći da se nalazimo usred temeljne, povijesne promjene u oblicima ljubavi i života s kojima se suočavamo. Ta promjena generira novu dinamiku i raznolikost koja se može sažeti u ideju "svjetskih obitelji" kao modela. Taj model sadrži pet (povezanih) dimenzija: 1. daleki drugi je u središtu obitelji, 2. komunikacija preko granica, 3. globalna nejednakost dobiva imena i lica, 4. izvan nacionalnog zakona, 5. vaše obitelji, naše obitelji: sudar ideala (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

Da bi se istražili novi pejzaži ljubavi, intimnosti, obitelji i domaćinstva u dobu globalizacije, opisivala su se dva različita modela: ljubav u blizini i nacionalne obitelji, s jedne strane, te ljubav na daljinu i svjetske obitelji, s druge strane. Pokazalo se da prijelaz od nacionalnih obitelji koje žive blizu jedna drugoj do svjetskih obitelji koje žive daleko jedna od druge pripada razvoju koji je karakterističan za doba globalizacije općenito (Beck i Beck-Gernsheim, 2013). Obiteljski odnosi nastaju preko nacionalnih, etničkih i vjerskih granica. Ovaj razvoj omogućuje nam da identificiramo jednu karakterističnu značajku svjetskih obitelji. One se prilagođavaju novonastalim situacijama i drugom okruženju (primjerice, u kontekstu života

u drugoj državi, sa partnerom druge vjeroispovijesti i nacionalnosti). To mijenja koordinate unutar kojih se odvija socijalizacija i formiraju identiteti.

Međukulturna komunikacija, karakteristična za svjetske obitelji i kao izrazito važan čimbenik života u globaliziranom društvu i svijetu, manifestira se u svakoj sferi ljudske djelatnosti danas; prožima svakodnevne razmjene u obrazovanju i radu, ekonomiji i politici, turizmu, televiziji, internetu. Ipak, posebni uvjeti vrijede za svjetske obitelji. U svjetskim obiteljima, komunikacija preko granica (s pratećim opasnostima nerazumijevanja i nesporazuma) nije jednostavno jedan element među mnogima, već neophodan preduvjet za suočavanje sa svakodnevnim izazovima u ljubavi, intimnosti i obitelji. Stoga su svjetske obitelji poligon za ono što se u govorima slavi kao vještine doba globalizacije. Takve se vještine nazivaju "mekim vještinama" (eng. soft skills). Djelomično iz nužnosti, a djelomično iz vlastite volje, svjetske obitelji kroz svoj život stječu vještine koje se drugdje predaju u školskim učionicama, plaćaju i potvrđuju certifikatima. Svjetske obitelji su pioniri međukulturalizma (Beck i Beck Gernsheim, 2013).

Neravnoteže svijeta ne reflektiraju se jednako u svjetskoj obitelji. Umjesto toga, različiti članovi obitelji su "utjelovljenja" različitih zemalja i tako preuzimaju odgovarajuće različite pozicije u društvenoj hijerarhiji.

Percepcija društvenih nejednakosti uvijek je određena nacionalnim granicama. To se fokusira na nejednakosti unutar društva. Te nejednakosti naglašavaju se, povećavaju i mogu postati temelj određenih političkih zahtjeva. Nasuprot tome, društvene nejednakosti između različitih društava su zanemarene i tretiraju se kao vrsta prirodne sudbine. Slična pitanja konstantno se ponavljaju u svjetskim obiteljima u kontekstu određenih nejednakosti.

Dijeljenje života s nekim često je teško. Jedno rješenje je živjeti odvojeno, svaki partner ima svoje vlastito prebivalište i viđaju se kada mogu ili kada žele. U nekim slučajevima, partneri se nađu u situaciji da žive prilično daleko jedan od drugoga. Ove veze na daljinu imaju puno toga za reći o intimnosti u suvremenom životu. Čini se da nude mogućnost odupiranja nekim od institucionalno upisanih i performativno ukorijenjenih ograničenja zajedničkog života. No, je li paradoks biti zajedno, a opet odvojen doista takav da narušava ili čak izbjegava normalizacijske, rodno uvjetovane procese koji čine intimno povezivanje?

Autorica Holmes (2004) parove je identificirala kao one u vezi na daljinu ako obično provode dvije ili više noći odvojeno tijekom radnog tjedna, ali obično se pojam odnosi na parove koji žive u istom gradu, iako u različitim domaćinstvima. Živjeti na većoj udaljenosti

predstavlja oblik življenja „odvojeno zajedno“. U radu istražuje neprikladnost pojma ravnoteže između posla i obitelji za razumijevanje kako ljudi reagiraju na nejednakosti spolova.

Anthony Giddens (1992) u svom utjecajnom radu o Transformaciji intimnosti optimističan je u vezi s time što povećana neovisnost žena može značiti za intimni život. Giddens tvrdi da će takvi sve fluidniji i ravnopravniji odnosi stvoriti ne samo demokratskije oblike intimnosti, već će pozitivno utjecati i na druge društvene sfere. U osnovi „čistog odnosa“, kako on naziva takvu vrstu ravnopravnog odnosa, je konfluentska ljubav, koja pretpostavlja jednakost i temelji se na otvaranju i otkrivanju sebe drugome. Otkrivanje stoga čini suštinu intimnosti. No, biti intiman ne znači samo verbalno se ispovijedati. Praktična briga, briga za tijelo i dušu drugoga, temeljna je za održavanje zadovoljavajućih intimnih odnosa (Jamieson, 1998, 1999, prema Holmes, 2004). Unatoč optimizmu Giddensa, izvršenje emocionalnog dijeljenja i praktične brige i dalje je vrlo rodno uvjetovano (Duncan i sur., 2003, prema Holmes, 2004).

Ulrich Beck i Elisabeth Beck Gernsheim su nešto pesimističniji od Giddensa u pogledu učinaka navodne individualizacije žena. Oni pokušavaju izbjeći okrivljavanje feminizma ili "sebičnih" žena, umjesto toga pitaju u kojoj mjeri je intimni život sada u kaosu zbog rodno uvjetovanog državnog blagostanja i tržišta rada? Intimni odnosi nekog oblika još uvijek su traženi od većine, a društveni aranžmani blagostanja i rada i dalje usmjeravaju većinu žena prema brizi, kako sami Beck i Beck Gernsheim priznaju. Međutim, ta priznanja ne sprječavaju ih da istaknu navodnu prijetnju koju ženino uključivanje u procese individualizacije predstavlja za intimne odnose. U modernim društvima, intimni život sve više određuje ekonomska situacija u državi i tržište rada na načine koji ne uzimaju u obzir probleme upravljanja dva posla i obitelji i/ili kućanstva. Žene nose odgovornost za pokušaj postizanja "ravnoteže" (Beck i Beck Gernsheim, 1995). Njihova tvrdnja implicira da su žene postale reflektivno svjesne svojih prava na težnju za slobodom i srećom. Ta svijest ne uklapa se baš dobro s činjenicom da se žene i dalje uglavnom prepoznaju prema onome što čine za druge (Duncan i sur., 2003). Žene koje su u vezama na daljinu su na neki način oslobođene pritiska nekih od tipičnih rodno uvjetovanih očekivanja samim time što ne dijele isto kućanstvo sa supružnikom.

Istraživanje veza na daljinu može pomoći u istraživanju u kojoj mjeri se ekonomska racionalizacija i rodni aspekti veze pojavljuju u odnosima. Na primjer, čini li udaljenost brigu i zbližavanje s partnerom učinkovitima i stoga težim? Pomaže li to ženama, omogućujući nove i zadovoljavajuće oblike intimnosti koji manje ovise o razgovoru i brizi? Ili pak dodatno marginalizira ono što smatraju ključnim sastojcima zadovoljavajuće veze (Duncombe i

Marsden, 1993; Jamieson, 1999, prema Holmes, 2004)? Može li manje "bliskosti" proizvesti egalitarnije načine osjećanja vlastitog „ja“ u vezi?

Veze na daljinu izazivaju uobičajene pretpostavke i konvencionalne rodne prakse koje se temelje na pojmu da bliskost nužno uključuje fizičku blizinu. "Blizu" je sinonim za intimno. Doslovna "blizina" smatra se bitnom za vrste poznavanja i privilegiranog znanja koja se vjeruje da osiguravaju posvećenost (Giddens, 1992, Jamieson, 1998, prema Holmes, 2004). Neki autori ističu da intimnost također uključuje (ili bi to pak trebala) aktivnu brigu za drugoga (Cancian, 1986; Jamieson, 1998; Lasch, 1995, prema Holmes, 2004). Intimnost jednako može uključivati i emocionalnu udaljenost, prema Giddensu (1992, prema Holmes, 2004). Nedostatak vremena i osjećaj udaljenosti u vezama na daljinu može biti izvor prijetnje koji može ojačati odnose. Veze na daljinu pružaju okvir za razmatranje često zamjenjivih osjećaja između bliskosti i udaljenosti, intimnosti i obveze. Ova zamjenjivost može pomoći u istraživanju koliko je osjećaj "bliskosti" rodno uvjetovan i u kojoj mjeri briga za otkrivanje drugoga pridonosi tjelesnom zdravlju ili stabilnosti odnosa (Holmes, 2004).

Veze na daljinu također otvaraju pitanje kako promijeniti, pomaknuti i redefinirati granice u intimnim odnosima. Način na koji parovi organiziraju posao i dane koji nisu radni, dok promišljaju o svojoj budućnosti, povezan je s procesima pregovaranja koje Judith Stacey i Timothy Biblarz (2001, prema Holmes, 2004) nazivaju "homogamija". Ta homogamija postaje sve fluidnija, iako neki uspješno uspijevaju izbjeći posvećenost ili produžiti njezin izostanak. Kroz praktično pregovaranje o vremenu i prostoru, parovi mogu promijeniti oblik njihove intimnosti i rodne obveze. Intimnost nije samo "prirodnija" ili "kultiviranija" veza, već proces pregovaranja i proces "vođenja računa" koji se odvija između onih koji su bliski i koji se brinu jedni za druge. Otkriće i briga, odnosno davanje i primanje u paru, razmjenjuju se unutar odnosa na daljinu kako bi održali intimnost.

Uzimanjem u obzir navedenih primjera, moguće je zaključiti kako veze na daljinu nisu nužno "prostor reflektivnosti" za oba spola. Umjesto toga, otkrivaju koliko je reflektivnost rodno uvjetovana i može dovesti do re-tradicionalizacije rodnih uloga. Kroz razmišljanje o "proširenju" rada, tj. priznavanju da će se "integracija" obiteljskog života i rada razlikovati od osobe do osobe, moguće je ponovno razmisliti o rodnim obvezama u modernim društvima. To bi moglo pomoći u izbjegavanju krivnje žena zbog "neuspjeha" u postizanju ravnoteže, ali također bi moglo pomoći ženama da kritički razmisle o važnosti koja se pridaje plaćenom radu. Povećana reflektivnost može pridonijeti revalorizaciji brige i otkrivanja. Također može pomoći

u razotkrivanju kako su rodne obveze i diskriminacija neodvojivi od procesa koji preoblikuju odnose na daljinu.

3.2. *Mjerenje udaljenosti: Nedavna empirijska istraživanja*

Parovi koji imaju dvojna prebivališta često mogu otežavati statističko bilježenje, ali Opća anketa kućanstava i Britanska anketa kućanstava (BHPS) iz 1998. godine prvi put je istražila nerezidentske veze i otkrila da "jedna trećina neudanih žena mlađih od 35 godina ima takve veze, a oko 30% tih žena nema namjeru živjeti zajedno ili se udati za svog trenutnog nerezidentnog partnera" (Ermisch, 2000, prema Holmes, 2004). Europska istraživanja plodnosti i obitelji iz 1990-ih također su otkrila da je između jedne trećine i polovice onih između dvadeset i trideset četiri godine koji se nisu smatrali partnerima, zapravo imalo intimne veze s nekim u drugom kućanstvu (Kiernan, 1999). U Velikoj Britaniji i Europi čini se da je otprilike jedna trećina onih mlađih od 35 godina koji nisu u suživotu ipak u vezi (Ermisch, 2000; Kiernan, 1999; Levin, 2002 prema Holmes, 2004). Stoga je moguće da je navodni trend prema preferenciji za samostalnim životom preuveličan, što je zasjenilo društvenu i sociološku pozornost prema nerezidencijalnim vezama. Iako je provedeno nekoliko kvalitativnih istraživanja o onima koji žive na istom mjestu, ali odvojeno (npr. Heath, 1999; Levin, 2002 prema Holmes, 2004), vrlo malo istraživanja provedeno je o vezama koje uključuju veće udaljenosti između partnera.

Tamo gdje postoje istraživanja o vezama na udaljenosti, ona se odnose uglavnom na veze u kojima muški partner obično putuje izvan kuće na posao. Parovi s karijerom su do sada bili mjesto gdje su sociolozi očekivali vidjeti učinke proširenja procesa individualizacije na žene u intimnim vezama (npr. Becker i Moen, 1999, prema Holmes, 2004). Mala količina empirijskog materijala koji postoji o vezama na udaljenosti nastaje prvenstveno u kontekstu istraživanja o parovima s karijerom. Primjerice, istraživanja akademskih parova uključuju neke koji su u vezama na udaljenosti (Ferber i Loeb, 1997, prema Holmes, 2004). Neki čak sugeriraju da većina parova s karijerom možda neko vrijeme morala živjeti na odvojenim lokacijama. Ipak, on uglavnom koristi termin 'putovanje na posao' kako bi se odnosio na parove koji dijele prebivalište, ali putuju značajne dnevne udaljenosti do posla (npr. Green, 1997, prema Holmes, 2004). Češće se koristi termin 'brakovi putnika' ili partnerstva (primjerice Bunker i sur., 1992; Gerstel i Gross, 1984), koji se definiraju kao oni u kojima parovi s karijerom imaju odvojene prebivališta, obično kao odgovor na zahtjeve posla.

U jednom od prvih opsežnijih istraživanja brakova putnika, Naomi Gerstel i Harriet Gross (1984) jasno ističu da upravo dolazak žena na tržište rada dovodi do takvih veza. Njihova istraživanja provedena su krajem 1970-ih i početkom 1980-ih u Americi, u doba kada su društvene promjene omogućile sve većem broju žena da nastave svoje karijere nakon braka. Veze na udaljenosti bile su jedan od odgovora na probleme koje je donijelo održavanje dvije karijere. U svrhu istraživanja "troškova i koristi", intervjuirano je 121 pojedinaca iz različitih država. Ključni cilj ovog istraživanja brakova putnika bio je rješavanje ograničenja socioloških tendencija prije 1980-ih "gledati svijet rada i obitelji kao odvojene sfere" (Gerstel i Gross, 1984). Drugi su također imali isti cilj, i dvadeset godina kasnije, nedostatak pažnje prema povezanosti između rada i obitelji nije problem. Oni koji istražuju parove s karijerom (uključujući i one koji su na udaljenosti) bave se eksplicitno ili implicitno time kako se "balansiraju" posao i obitelj. Rezultati uvijek pokazuju, posebno kod žena, da je termin "balansirano" vrlo zavaravajući. To dalje pokazuje da je proces individualizacije bio vrlo nepotpun, čak i za privilegirane profesionalne žene. Gerstel i Gross (1984) pružaju neka objašnjenja zašto bi to moglo biti tako i u kojoj mjeri su veze na udaljenosti rješenje.

U braku putnika, autori osporavaju funkcionalističke i marksističke argumente koji vide nuklearnu obitelj kao prilagođenu zahtjevima kapitalizma za mobilnom radnom snagom. Ti argumenti pretpostavljaju da su supružnici ekonomska jedinica i ne mogu objasniti sve veće sudjelovanje žena u plaćenom radu. Gerstel i Gross (1984) tvrde da putovanje na posao "ističe napetosti proizvedene podudarnošću ekonomskog sustava koji zahtijeva geografsku mobilnost za raspodjelu rada i obiteljskog sustava koji podrazumijeva zajedničko prebivalište supružnika" (Gerstel i Gross, 1984). To sugerira da termin "balansiranje" ne može adekvatno objasniti kako parovi s karijerom mogu rješavati takvu očitu proturječnost i racionaliziranje intimnog života. Oni koji uspostavljaju veze na udaljenosti možda prepoznaju nemogućnost rješavanja proturječja između zahtjeva posla i obitelji. Parovi u vezama na daljinu obično tvrde da ne bi živjeli odvojeno da nije zbog posla (Gerstel i Gross, 1984). Ističu da je posao važan ne samo zbog novca, već i zbog osjećaja identiteta i zadovoljstva, te da veza zbog toga ne gubi na svojoj važnosti (Gerstel i Gross, 1984). Ipak, posao je, barem privremeno, postao prioritet, a veze i obiteljski život su se prilagodili tome. Rezultat se ne čini uravnoteženim. Kako je primijetio Bunker i sur. (1992), "brakovi putnika" možda su zadovoljniji svojim radnim životom, ali tvrde da proizvode nezadovoljavajuće odnose. To nezadovoljstvo se možda češće tolerira kao nužnost kada pojedinci pokušavaju uspostaviti svoju karijeru.

Posebno za žene, koje često pokušavaju održati svoj identitet unutar tradicionalnih zajedničkih veza, veze na udaljenosti mogu ponuditi osjećaj autonomije. Imati vlastiti prostor kod kuće posebno je važno za žene, kao i osjećaj da su cijenjene zbog svog profesionalnog rada. Međutim, žene koje putuju na posao, prema istraživanju Gerstel i Gross (1984), također osjećaju krivnju i sebičnost, posebno ako su udaljene od djece. To je ponovno pokazatelj nepotpunog proširenja procesa individualizacije na žene. Osjećaj da "trebaju" staviti brigu na prvo mjesto baca sjenu na radost neovisnosti. Ipak, briga se i dalje održava na udaljenosti.

Veza na udaljenosti ne znači nužno emocionalno odvajanje. Postoje nove mogućnosti za emocionalnu povezanost s partnerima jer parovi izvještavaju da više cijene jedno drugo, bolje komuniciraju, manje se svađaju oko sitnica i općenito ponovno osjećaju romantičnost (Gerstel i Gross, 1984). Međutim, Gerstel i Gross (1984) tvrde da parovi gube osjećaj reda koji proizlazi iz svakodnevne blizine i razvijaju vrlo visoka emocionalna očekivanja za svoje vrijeme provedeno zajedno.

Isto tako, tvrde da putnici postaju "društveni izopćenici" zbog društvene prirode života i činjenice da ljudi ne znaju kako se odnositi prema oženjenim samcima. To, prema njima, posebno ograničava prijateljstva između muškaraca i žena (Gerstel i Gross, 1984). Iako veze na udaljenosti izazivaju probleme u drugim odnosima partnera, ti su problemi vjerojatno različiti od onih prije dvadeset i pet godina. Ipak, ove promjene nisu bitno promijenile očekivanja da žene snose odgovornost za održavanje veza i brigu. Cora Baldock (2000), na primjer, istražuje kako su žene centralno uključene u brigu za starije članove obitelji koji žive u dalekim zemljama. Udaljenost ne omogućuje ženama nužno da se odvoje od tih odgovornosti, iako bi to možda željele, a postavlja izazove za fizičku brigu.

Gerstel i Gross (1984) ispituju utjecaj udaljenosti na sposobnost pružanja praktične brige. U dobu brzog prijevoza, putnici brzo mogu doći do bolesnih partnera i/ili djece. Ozbiljne bolesti koje zahtijevaju njegu obično se događaju dovoljno nepravilno da ne predstavljaju veliku zapreku za mlade putnike. Međutim, starijim putnicima može postati učestalija nesposobnost. Ono što Gerstel i Gross ne raspravljaju detaljno jest emocionalna napetost brige za partnera koji je npr. bolestan. Također ne razmatraju opterećenje koje samo putovanje može imati na fizičko i emocionalno blagostanje. Ti jazovi proizlaze iz pristupa analizi troška i koristi koje autori koriste. Pristup Gerstel i Gross, iako pažljiv, neizbježno zamagljuje rodne razlike i zamagljuje analizu procesa individualizacije jer se nekritički kreće između fokusa na troškove i koristi za svakog pojedinca i troškove i koristi za par. Ovaj nedostatak nije dovoljan za analizu odnosa moći jer ignorira trajne procese putem kojih koristi za jednog partnera mogu biti

postignute na štetu drugog. Analiza troška i koristi obično se bavi odlukama kao da se svakoj može pristupiti odvojeno i iznova. Kumulativno reproduciranje privilegija, uključujući rodne privilegije, ne može se učinkovito riješiti takvom analizom. Ove kompleksnosti zahtijevaju pažljivije tumačenje kroz prizmu imaginarnog i strukturnog stvaranja i individua i "para".

Teoretičari poput Giddensa (1992) i Becka te Beck-Gernsheim (1995) podcijenili su kontinuirani značaj koji žene izgleda žele ili se očekuje da daju održavanju intimnih veza unatoč teškim okolnostima. Jedan primjer takvih okolnosti su odnosi na daljinu između partnera koji imaju dvostruko prebivalište, a koji se čini da ženama pružaju veću autonomiju nego suživot. Međutim, kako sugeriraju Gerstel i Gross (1984), odnosi na daljinu u kojima partneri imaju vlastiti dom mogući su samo zbog relativne neovisnosti koju žene stječu zahvaljujući karijerama. Iako karijera ženama može omogućiti opciju financijske neovisnosti, ženine tvrdnje o individualnom statusu koje profesionalni rad može pružiti nisu jednake onima njenih muških kolega (Adkins, 2000). Očekivanje da će žene prioritetno obraćati pažnju na svoje veze i obaveze brige ima materijalne posljedice kako na njihov rad tako i na osobni život (Duncan i sur., 2003). Koncepti ravnoteže između posla i obitelji su zavaravajući pokušavajući shvatiti kako se ljudi nose s nejednakostima tradicionalnih načina povezivanja koji, suprotno funkcionalističkim ili marksističkim gledištima, nisu prilagođeni potrebama kapitalizma.

Veći dio odgovornosti za održavanje povezanosti pada na žene. Racionalizirani rasporedi otežavaju ovu ulogu na daljinu jer emocije, tijela i briga ne mogu uvijek biti programirani da se uklapaju u organizirane posjete i probleme odsutnosti. Unatoč tim poteškoćama, znatan trud ulaže se u održavanje odnosa na daljinu i opravdavanje drugima; sugerirajući da se intimnost smatra središnjom za značajan osobni život (Jamieson, 1998). Kako bi održali intimnost, parovi s dvije karijere koji su često razdvojeni moraju prilagoditi neravnotežu. Neki od njihovih načina mogu pomoći u suprotstavljanju rodnoj nejednakosti, uglavnom pružajući ženama prostor i vrijeme za ostvarivanje određene neovisnosti, no razdaljina ne znači da se žene žele ili mogu odvojiti od obaveza skrbi.

3.3. *Emocije u transnacionalnim intimnim vezama*

Za sociološko razumijevanje odnosa udaljenih parova korisna je koncepcija fragmentiranog „ja“ ili „ja“ koji odgovara na različite društvene reakcije koju postavlja Mead (1962, prema Holmes, 2014). Spomenuta koncepcija se može povezati s radom Arlie Hochschild koji se bavi emocijama. Hochschild (1983, prema Holmes, 2014) tvrdi da se

emocije reguliraju prema društveno određenim pravilima koji ovise o situaciji. Ova 'pravila osjećaja' su norme koje vode emocionalni izraz u određenim društvenim okruženjima. Tvrdi da ako naši osjećaji ne odgovaraju tim normama, pokušat ćemo ih upravljati kako bi se slagali. To uključuje rad na emocijama. Hochschild (1983, prema Holmes, 2014) tvrdi da se rad na emocijama komercijalizirao u situaciji kapitalističkih radnih mjesta gdje - razmjenom za plaću - postaje emocionalni rad. Neki će tada koristiti 'površinsku glumu' kako bi upravljali svojim osjećajima da se slažu s pravilima postavljenim od strane poslodavaca, a mnogi će se baviti 'dubokim djelovanjem' kako bi se uvjerali da osjećaju onako kako su usmjereni da osjećaju. To udaljava radnike od njihovih 'autentičnih' osjećaja. Hochschild kritizira način na koji duboko djelovanje posebno može dovesti ljude u udaljenost od vlastitih osjećaja i negativno utjecati na 'odnose prema "pravom sebi"' (Hochschild, 1990, prema Holmes, 2014). Ovaj naglasak na autentičnosti u osjećanju i sebi može se čitati kao neka vrsta odstupanja od simboličkog interakcionizma koji tako snažno utječe na njen rad. Ako se fokus stavi na Meadov argument da ne postoji 'pravo' ja, već složen skup društveno situiranih 'ja', tada refleksivno izražavanje emocija u interakciji s drugima nije nužno udaljavajuće, već može uključivati i druge osjećaje.

Pri razmatranju kompleksne društvene situacije udaljenih odnosa, korisno je razlikovati osjećaje od emocija. Vrlo korisna konceptualizacija Iana Burkitta (2014, prema Holmes, 2014) može se parafrazirati kako slijedi: Osjećaji su senzacije za koje ne postoji jasno društveno značenje u kontekstu u kojem se pojavljuju. Razlikuju se tri vrste osjećaja: somatske poput leptira u želucu, izvan-emocionalne poput žeđi i prolazne poput oklijevanja. To su sve stvari koje se mogu imenovati, ali one su puno više nejasne i manje shvaćene kao društveni objekti od emocija poput ljubavi ili straha. Burkitt (2014, prema Holmes, 2014) tvrdi da su sve emocije osjećaji, ali svi osjećaji nisu emocije. Glad, na primjer, jest osjećaj, ali nije emocija. Osjećaji postaju emocije samo ako dobiju društveno značenje (i usmjereni su prema objektu). To implicira da se 'rad na emocijama' i 'emocionalni rad' odnose na odlučivanje koje osjećaje možemo imenovati kao emocije i regulirati ih. Međutim, ostaje pitanje kako se emocije proizvode u interakciji s drugima na načine koji jačaju ili reproduciraju moć.

Reprodukcija moći očita je u odnosima na daljinu gdje je situirana i tjelesna emocionalna aktivnost snažno prožeta odnosima moći u kojima je poštovanje, ili nedostatak istog, ključno. To je prilagodba etike Drucille Cornell (1995, prema Holmes, 2014) koja se temelji na Kritičkoj teoriji. Ona može pružiti načine razmišljanja o emocijama i neproksimativnoj intimnosti koja Hochschildina koncepcija emocija ne može. Pogotovo je korisna za razmišljanje o tome kako bi se poštovanje u odnosima moglo učiniti mogućim.

Tvrđnja da pravila osjećaja određuju 'što se duguje u gestama razmjene između ljudi' (Hochschild, 1983, prema Holmes, 2014) ukazuje na neko priznanje da se poštovanje može signalizirati putem emocionalnog izvođenja. Ipak, u Hochschildinom radu nema dovoljno analize odnosa između moći i proizvodnje vrijednosti. Alijenacija, kako je opisao Marx, može se shvatiti kao nedostatak poštovanja, ili kako su to drugi rekli, nedostatak prepoznavanja. Rasprave se nastavljaju o tome je li simboličko prepoznavanje važnije od redistribucije bogatstva. Jedno od objašnjenja koje može donekle razjasniti navedeno jest Bourdieuovo. Naime, Bourdieu (2011) objašnjava važnost habitusa (kao obrasca praksi i predodžbi koje svako društvo ustrojava kod svojih članova, primjerice u svrhu reproduciranja društvene moći) kao i društvenog, ekonomskog, kulturnog i simboličkog kapitala. Primjerice, ljudi izražavaju i pokazuju svoj habitus kako bi, općenito govoreći, realizirali i/ ili unaprijedili vlastitu poziciju. Kako bi navedeno bilo moguće, potrebno je posjedovati potrebnu vrstu i količinu (društvenog, ekonomskog, kulturnog, simboličkog) kapitala (Bourdieu, 2011). Navedeno može poslužiti kao određena vrsta pomoći u razumijevanju ukorijenjenosti odnosa moći kao emocionalnog učinka (Holmes, 2004b). Međutim, Bourdieuove ideje mogu biti, na određen način i u određenoj mjeri, ograničene za razumijevanje kako ljudi postupaju u često novim situacijama s kojima se suočavaju u suvremenom životu koji im ne dopušta da se oslanjaju na ustaljene ili rutinske akcije (Holmes, 2010a), i koji proizvode neizvjesnost (Holmes, 2014). Isto tako, neke od autorica, kao što su to Skeggs (2000) i Adkins (2000), raspravljaju o Bourdieuovom odnosu prema klasi, rodu i seksualnosti. Adkins (2000) tako povezuje feminizaciju, kritičku refleksivnost i detradicionalizaciju. Nadalje, neke od feminističkih kritika Bourdieua upućuju na to da je izostavio važnost "emocionalnog" kapitala (kojim manje-više primarno raspolažu žene) u svoj pregled vrsti kapitala; kako je njegov pojam habitusa previše deterministički te da blokira žene u samom startu da budu ono što zaista žele biti (Adkins, 2000).

Vrsta neizvjesnosti koju odnosi na daljinu mogu imati u vezi s osjećajem ili ponašanjem također čini Hochschildine ideje o pravilima osjećaja potrebne za reviziju i zahtijeva složeniji pogled na to kako su ljudi situirani u odnosu na druge. Neizvjesnost je ključan, ali ne dani ili nužno problematičan aspekt suvremenog života koji otežava 'situiranje' pojedinaca na bilo koji jasan ili fiksni način. Kako nam kažu znanstvenici o međupovezanosti, društveni položaj i identiteti većine pojedinaca ne mogu se staviti u jednostavne i diskretne kutije (Yuval-Davis, 2006, prema Holmes, 2014). I sam se svijet neprestano mijenja i to brzo. Znanje se prenosi prema gore, a ne samo prema dolje generacijama, a ljudi svih dobnih skupina ovise o stručnjacima u mnogim područjima svog života. Što raditi i kako se ponašati u određenim

situacijama predmet su unutarnjih i vanjskih razgovora s nizom značajnih i generaliziranih drugih (Holmes, 2011). Do neke mjere, emocije se mogu 'upravljati' u skladu s pravilima osjećaja, putem površinskog ili dubokog djelovanja, ali ljudi su pokrenuti odnosima moći na često ambivalentne načine (Holmes, 2004b). I oni ne znaju uvijek što su 'pravila' za to kako bi se trebali osjećati, pogotovo kad odstupaju od konvencionalnih oblika odnosa.

3.4. *Emocionalna refleksivnost*

Proučavanje emocionalne refleksivnosti ključan je dio razumijevanja onoga što nam odnosi na daljinu mogu reći o suvremenom intimnom životu. Emocionalna refleksivnost opisuje sposobnost interpretacije i djelovanja prema vlastitim i tuđim osjećajima (Holmes, 2010a), ali i način na koji 'emocije boje refleksivnost i prožimaju našu percepciju drugih, svijeta oko nas i nas samih' (Burkitt, 2012, prema Holmes, 2014). Kako bi se je bolje razumjelo, sociološko teoretiziranje o refleksivnosti (npr. Archer, 2007; Beck, 1992; Beck et al., 1994; Giddens, 1990, prema Holmes, 2014) mora biti prošireno da uključuje manje kognitivne i više utjelovljene i kolektivne aspekte. Refleksivnost uključuje refleksije, tijela, prakse i emocije. Beck, Giddens i povezani teoretičari (Beck i sur. 1994, prema Holmes, 2014) malo su doprinijeli elaboraciji emocionalne refleksivnosti kao kapaciteta osoba. Archer (2007, prema Holmes, 2014) je korisnija u definiranju refleksivnosti kao mentalnog kapaciteta ljudi da se promatraju u odnosu na svoj društveni kontekst te da promatraju svoj društveni kontekst u odnosu na sebe. Ona se slaže s ovim teoretičarima da je refleksivnost nužnija i prakticiranija nego što je bila u prošlosti, ali zamjenjuje njihovu viziju individualne subjektivnosti kao konstantne ponovne izmjene suočavanja s neizvjesnošću tvrdnjom da ljudi mogu racionalno reagirati na potencijalne posljedice akcija. Za nju 'unutarnji razgovor' uključuje emocije u posredovanju između strukture i djelovanja, ali samo u prilično ograničenom smislu.

Emocionalno refleksivno 'ja' formira se kroz naše odnose s drugima i obuhvaća više od motiviranja i održavanja obveza prema 'životnim projektima'.

Sociolozi bi trebali uložiti više truda kako bi razumjeli kako i zašto je emocija ključna za refleksivnost (Holmes, 2010a), a ovdje je naglašeno zašto je to ključno za razumijevanje odnosa na daljinu. Mead pomaže u razumijevanju emocionalne refleksivnosti omogućujući pogled na emocije kao što su proizvedene i reproducirane u interakciji s drugima. Nagovještava da može biti teško interpretirati tuđe emocije jer 'emocionalni dio našeg čina ne izaziva izravno u nama odgovor koji izaziva u drugima' (Mead, 1962/1934, prema Holmes, 2014). U njegovom

razmišljanju o značenju, Meadova se pažnja pomaknula s reakcije drugog na pažnju na svijest glumca da je spreman odgovoriti. Biti svjestan vlastitih osjećaja može pomoći u kontroli, ili barem anticipiranju i interpretaciji osjećaja drugih. Međutim, potrebno je odstupiti od Meada kako bi se preoblikovalo 'ja' kao kognitivni i emocionalni fenomen te kao fenomen u kojem kognicija ne preteže (Burkitt, 2012, prema Holmes, 2010a). Ako se emocije proizvode putem naših odnosa s drugima, tada reflektivnost nije individualna aktivnost, već duboko interaktivna i čak međusubjektivna. Archer (2003; 2007, prema Holmes, 2014) je primijetila da se reflektivnost može izvoditi u komunikaciji s drugima. Za neke je to njihov primarni način, ali njezina tipologija su idealni tipovi i priznaje da je vjerojatno da će pojedinac kombinirati, u različitim stupnjevima, većinu četiri načina reflektivnosti koje prepoznaje. Sva četiri načina reflektivnosti povezani su s odnosima prema drugima. Frakturirana, autonomna, komunikativna i meta-reflektivnost opisuju u kojoj mjeri ti načini povezuju ili razdvajaju ljude od drugih dok razmišljaju, osjećaju i djeluju. Reflektivnost se odvija kroz 'unutarnji razgovor' koji se ne provodi samo s vlastitim sobom, već je riječ o predstavljanju riječi, gesta i osjećaja stvarnih i zamišljenih drugih u 'dijalogu' (Burkitt, 2012, prema Holmes, 2014) koji nadilazi riječi. Ovaj reflektivni 'dijalog', dok se odvija oko intimnih odnosa, uključuje razumijevanje raznovrsnosti suvremenog intimnog života, uspoređivanje vlastite kompleksne situacije s drugima.

Emocionalna reflektivnost je tjelesna, diskurzivna i relacijska (Burkitt, 1997; 2012, prema Holmes, 2014); može ojačati ili izazvati odnose dominacije. Interakcije su emocionalne, ali ne uvijek iracionalne. Emocije mogu proizlaziti iz refleksije i također je mogu izazvati. Emocionalna reflektivnost može uključivati razne vrste riječi dijaloga sa sobom i drugima, ali može imati oblik neodređenih osjeta. Stoga se ne radi o unutarnjem razgovoru kako bi se pratile i upravljale emocije, već je fundamentalna za naše sudjelovanje s nama samima i sa svijetom (Burkitt, 2012; Holmes, 2010a).

Gotovo da nije bilo istraživanja emocionalno reflektivnih praksi u bilo kojem kontekstu (Brownlie, 2011, prema Holmes, 2014), a ona što postoje sklona su promatrati ih kao vještinu, što može ograničiti kritiku kognitivističkih pogleda na sebe. Međutim, malo dostupnih dokaza sugerira da kapacitet za emocionalnu reflektivnost može igrati ulogu u izazivanju, ali i u jačanju nejednakosti unutar niza društvenih sfera, uključujući intimni život. Politički aktivisti uče vještine emocionalne reflektivnosti jer vjeruju da im omogućuje ostvarivanje društvenih promjena koje uključuju veću socijalnu pravdu. Druge organizacije, poput centara za njegu djece, pokušavaju poboljšati emocionalnu reflektivnost svojih zaposlenika kako bi ih učinile

učinkovitijim radnicima. Slično kao i pokušaji da se usadi 'emocionalnu inteligenciju' (Goleman, 1996) kao alat za menadžere da kontroliraju svoje radnike. Osim što emocije migriraju u navodno 'racionalizirani' svijet rada, intimni odnosi su komercijalizirani na načine koji pojačavaju globalne rodno uvjetovane podjele emocijskog rada i emocionalnog rada (Hochschild, 2003; Ehrenreich i Hochschild, 2003, prema Holmes, 2014). Korisno bi bilo vidjeti emocionalnu refleksivnost kao rad, a ne samo kao socijaliziranu vještinu. Potrebno je više razmišljanja o tome kako bi to moglo sedimentirati ili poremetiti nejednakosti. Razvoj koncepta 'emocionalnog kapitala' inspiriranih Bourdieuom (Nowotny, 1981; Reay, 2004, prema Holmes, 2014) omogućava razmatranje kako bi emocionalni 'resursi' mogli biti naslijeđeni od značajnih drugih ili oblikovati više javne reprodukcije privilegija i manjka privilegija (Skeggs, 1997; 2005, prema Holmes, 2014). Međutim, društvena reprodukcija emocionalno je refleksivna na načine koji se više ne mogu uvijek oslanjati na rutinske oblike djelovanja (Holmes, 2010).

Kao i mnogi suvremeni pojedinci, sudionici veze na daljinu moraju se okrenuti od navika prema refleksivnosti kako bi navigirali svojim vezama.

Moguće je istaknuti dva primjera Holmes (2014):

Svjetlana (uskoro četrdeset godina, u braku deset godina s djecom) primjer je onoga što zovem promišljenom refleksivnošću, osobom koja se duboko povezuje s okruženjem i ljudima oko sebe. Ona aktivno razmatra svoje osobne, obiteljske i profesionalne odnose s obzirom na širi socijalni kontekst i povijest. Njezina sposobnost da interpretira osjećaje drugih i da komunicira svoje osjećaje prema njima omogućuje joj da razvija i održava duboke emocionalne veze. Na primjer, govoreći o svom odnosu s najboljom prijateljicom, ističe kako je duboko povezana s prijateljicom jer se trude razumjeti jedna drugu emocionalno i podržavati se. Također izražava svoju emocionalnu refleksivnost kroz introspekciju i samopromatranje, često razmišljajući o svojim osjećajima i reakcijama na događaje u svom životu.

S druge strane, Ana (trideset godina, u vezi na daljinu tri godine) pokazuje manje emocionalne refleksivnosti i više instrumentalne refleksivnosti. Iako je svjesna svojih osjećaja, često ih stavlja na stranu kako bi se usredotočila na ciljeve i praktične aspekte svoje veze na daljinu. Njezina refleksivnost više se usredotočuje na planiranje budućnosti i rješavanje praktičnih problema, dok emocije često zanemaruje ili ih suzbija kako bi se nosila s izazovima udaljenosti.

Ovi primjeri pokazuju različite načine emocionalne refleksivnosti među osobama u vezama na daljinu. Emocionalna refleksivnost može imati dubok utjecaj na način na koji pojedinci doživljavaju, razumiju i upravljaju svojim odnosima. Ona utječe na njihovu sposobnost suosjećanja, empatije i komunikacije s partnerom na daljinu. Također igra ključnu ulogu u oblikovanju njihovih očekivanja, strahova i nada vezanih uz budućnost odnosa.

3.5. *Veze na daljinu i emocionalna refleksivnost*

U mjeri u kojoj se veze na daljinu udaljavaju od normi suživota zahtijevaju i proizvode refleksivnu orijentaciju. Gerstel i Gross (1984) ističu kako čak i konvencionalni oblik veza na daljinu koje nazivaju brakom putnika izaziva izazove za definiciju nuklearne obitelji u smislu dijeljenja kućanstva. "Bliskost" se koristi za opisivanje intimnih odnosa, a ljubavni odnosi očekuju da uključuju geografsku blizinu kako bi se izgradio privilegirani uvid u voljenu osobu i potaklo povjerenje i predanost (Holmes, 2014). Blizina također omogućuje tijelom utemeljene prakse brige i one su važne za intimnost. Ipak, razne oblike brige mogu se obavljati na daljinu ili putovanja poduzeti kada je potrebno, a to ponekad može pomoći promijeniti rodno uvjetovane modele brige (Baldassar i sur., 2007; Holmes, 2004a; 2010c, prema Holmes, 2014). S druge strane, rodne nejednakosti unutar intimnih odnosa mogu biti dodatno naglašene činjenicom da privilegirano znanje o pojedincima često koriste stručnjaci stranci na načine koji povećavaju društvenu regulaciju žena (Foucault, 1990; Howson, 2001; Jamieson, 1998; Lasch, 1995, prema Holmes, 2014). Napuštajući "tradiciju", partneri moraju "odabrati" kako će postupiti, ali razmišljaju i djeluju ne samo na jednostavno racionalan način, već i na načine koji su prožeti osjećajima. Bilo da jedan partner "odabere" posao u drugom gradu ili netko "odabere" započeti vezu s osobom koja živi drugdje, ti izbori nisu individualni hirovi, već mogu biti pokrenuti i/ili potaknuti tržištem rada i prometnim vezama (Holmes, 2004). Često osobe možda neće znati kako će se osjećati živeći razdvojeno, neki se možda raduju toj ideji, drugi mogu biti obuzeti anksioznošću. Bit će obavezni koristiti emocionalnu refleksivnost, zamisliti kako bi se osjećali vlastiti i tuđi osjećaji, ugrađujući to u svoj identitet i interakcije, prilagođavajući se i prilagođavajući se kako idu. Obično se smatra da se pojedinci, parovi i obitelji moraju prilagoditi, a ne društvene strukture (Beck i Beck Gernsheim, 2013). Gerstel i Gross (1984), primjerice, primjećuju kako ljudi često misle da se obiteljske aranžmane lakše mijenja nego kako su organizirane zanimacije. Ipak, ne pridaju puno pažnje strukturalnim uvjetima koji proizvode veze na daljinu i čine njihovo nastavljanje nužnim.

Ovo poglavlje je posvećeno nekim od strukturnih i interakcijskih promjena koje mogu učiniti veze na daljinu nužnim, ali i teškim. Međutim, također bi bilo dobro istražiti kako ljudi pronalaze načine da to postignu i čak uživaju u tome. Pritom bi trebalo naznačiti što bi to moglo značiti korištenje emocionalne refleksivnosti u upravljanju složenostima intimnosti u okviru trenutnih društvenih uvjeta. Postoje mnoge poteškoće s kojima se suočavaju partneri u vezama na daljinu, te je pokazano da sudionici ulažu značajan trud u održavanje svojih odnosa u teškim uvjetima. Pri tome, sjećanje i/ili obećanje fizičkog zajedništva je ključno (Bauman, 2003, prema Holmes, 2014). Međutim, život u blizini ne stvara nužno intimnost, a razdvajanje ne čini "bliskost" nemogućom. Neka pažnja posvećena je mogućnostima virtualnih odnosa koji omogućuju snažne veze. Međutim, online odnosi najčešće postaju ili su povezani s offline odnosima pa nije jasno jesu li oni odgovor na sve izazove povezane s nedostatkom tjelesne prisutnosti.

Sve veze doživljavaju određeni stupanj fizičke i emocionalne udaljenosti (Simmel, 1971/1908, prema Holmes, 2014), i donekle uključuju ravnotežu autonomije i fuzije (Bawin-Legros, 2004, prema Holmes, 2014), ali autonomija i fuzija nisu nužno međusobno isključive (Holmes, 2004c).

Možda je bit u tome da se ovi problemi jasnije pokazuju unutar veza na daljinu, zahtijevajući kognitivnu pažnju i utječući na emocionalno stanje onih koji su udaljeni na načine koji se ponekad jako osjećaju, ali nemaju uvijek smisla. Osobe u vezama na daljinu vjerojatno će otkriti da budući da često nisu zajedno, moraju refleksivno osjećati put prema životu koji održava određenu neovisnost, istovremeno ostajući povezani sa svojim partnerom. To može naglasiti važnost složenih oblika međuovisnosti u okviru refleksivne modernosti. Međuovisnost unutar veza na daljinu nije isto što i relacija jednakosti, pa je potrebno razmotriti do koje mjere povećana refleksivnost može stvoriti jednakosti u odnosima (Beasley i sur., 2012, prema Holmes, 2014). Ono što priče ovih sudionika u vezama na daljinu mogu pružiti je uvid u to kako emocionalna refleksivnost djeluje u različitom pristupu intimnosti. To obećava zanimljiv uvid u društvene promjene u akciji.

Teorijski okvir koji je ovdje predstavljen traži više utjelovljen, relacijski i emocionalni model društvenog svijeta, posebice intimnog svijeta. Ponovno se razmatra intimnost u kontekstu refleksivnosti i globalizacije, te iz stajališta simboličkog interakcionizma. Ovaj pristup omogućuje razumijevanje veza na daljinu kao formiranih u i kroz interaktivne oblike samoprodukcije i društvene produkcije. To doprinosi sociologiji intimnosti u kojoj su odnosi nešto što se odvija između razmišljajućih, osjećajnih ljudi s tijelima. Ovaj pristup možda nije

iznenađujuć, ali je nužan s obzirom na to kako je teza o individualizaciji preusmjerila pažnju od načina na koji ljudi i dalje pronalaze načine za povezivanje i odnos. Nove metode povezivanja su raznovrsne. Detradicionalizacija je proces koji je imao značajan, ali ne i potpuni utjecaj na intimni život, čime su postale potrebne i moguće šire vrste odnosa. To je stvorilo veću složenost, koja također duguje svoje postojanje drugim društvenim procesima poput industrializacije i postindustrializacije, te poboljšanom političkom i društvenom statusu žena. Od posebne važnosti za promjene u intimnom životu bilo je općenito odvajanje plaćenih radnih mjesta od kuće i kasnije povećano sudjelovanje žena na tržištu rada. Osim takvih promjena u materijalnim ili ekonomskim uvjetima, politički i društveni pomoci promijenili su intimnost (Davidoff i Hall, 2002; Jamieson, 1998; Roseneil, 2010; Smart, 2007, prema Holmes, 2014). Tvrdi se da je ekonomska osnova intimnih odnosa smanjena u važnosti i da su odnosi više o demokratskoj pregovaračkoj i traganju za (rodnom) jednakosti (Giddens, 1992). Međutim, iako je došlo do poboljšanja rodne jednakosti, većina žena zadržava primarnu odgovornost za održavanje intimnih odnosa i brigu o drugima (Duncan i sur., 2003, prema Holmes, 2004). Uživavanje u intimnim odnosima ovisi o tome kako su situirani u vremenu i prostoru.

U postizanju ravnopravnijih načina povezivanja sudionici veza na daljinu koji su intervjuirani ilustriraju važnost "emocionalne podrške" (Holmes, 2010c). Iako je relacionalnost unutar parova temeljno utjelovljena, ne ovisi nužno uvijek o dijeljenju fizičkog prostora, kao što svjedoče veze na daljinu. Relacijski model samog sebe i društvene konstrukcije koje pruža simbolički interakcionizam prepoznaju važnost refleksivnog utjelovljenja (Crossley, 2007), reagiranje na akcije drugih kao i razgovor. Takvo refleksivno utjelovljenje duboko je rodno uvjetovano, posebno jer je blisko povezano s brigom. Potrebno je ići dalje od Meada kako bi se pronašle ideje o važnosti tjelesnih činova brige unutar intimnih odnosa, koji možda donekle mogu biti međusobni (Jamieson, 1998). Također se može spomenuti rad u kojem se briga razumije ne samo kao snažno pomažući potrebima, već i u smislu međusobne međuovisnosti (Beasley i Bacchi, 2012; Beasley i sur., 2012; Bowlby i sur., 2010, prema Holmes, 2014). Ova međuovisnost također zahtijeva emocionalnu refleksivnost.

Emocionalna refleksivnost je fundamentalna za način na koji vidimo druge, svijet i sebe, te je ključna za društvenu reprodukciju (Burkitt, 2012, prema Holmes, 2010). Emocije su interakcijske, često asimetrične i teško ih je razumjeti. Refleksivnost uključuje kolektivne napore za razumijevanje vlastitih osjećaja i osjećaja drugih ljudi te koristiti to znanje u oblikovanju akcija i interakcija. Prema tome, moguće je reći da su kod refleksivnosti kognitivni i emocionalni faktori podjednako važni (Burkitt, 2012, prema Holmes, 2010a). Emocionalna

refleksivnost je intersubjektivna, a ne individualna aktivnost, te tako predstavlja kapacitet pojedinaca koji se vježba u odnosu na druge. Uključuje dijaloge riječima, gestama i osjećajima između stvarno prisutnih i zamišljenih ljudi. Unutar intimnih odnosa, ova emocionalna refleksivnost zahtijeva razumijevanje raznolikosti i usporedbe s drugima. Možda je učinkovitija kod nekih društvenih aktera nego li kod drugih. Ili, moguće je da interakcije reproduciraju emocionalne hijerarhije koje jačaju obrasce dominacije. Veze na daljinu samo su jedan oblik u raznolikosti intimnog života, ali argumentirano su jedna od nekoliko vrsta veza koje su pogodne za proučavanje kako bi se dublje razumjela emocionalna refleksivnost. Veze na daljinu su ekstremni slučaj u kojem su tijela fizički odvojena, ali emocionalno povezana. Tijela koja su udaljena vjerojatno će doživjeti i razumjeti svoje osjećaje drugačije nego tijela koja su blizu, i stoga je emocionalna refleksivnost ključna. Emocionalna refleksivnost može biti ključna za razumijevanje dinamike veza na daljinu, iako ne transformira odnose na neki revolucionaran način. Ove veze istražuju se kako bi se razumjela šira društvena promjena i dublje razumjelo intimne odnose.

Pojam "ukorijenjenost" odnosi se na mjeru u kojoj nešto duboko i čvrsto integrirano ili povezano unutar određenog konteksta ili okruženja. Često opisuje mjeru u kojoj subjekt, ideja, ponašanje ili koncept su smješteni unutar i utječu na veći sustav, mrežu ili društvenu strukturu. U sociologiji i srodnim područjima, "ukorijenjenost" se često koristi za analizu interakcija, odnosa i ovisnosti koje oblikuju pojedince, organizacije ili fenomene unutar šireg društvenog okvira. Naglašava ideju da entiteti i akcije nisu izolirani, već su pod utjecajem i oblikovani svojim okruženjem.

Autori Rijt i Buskens (2006) istražili su ulogu povjerenja i ugradnje u odluci o započinjanju izgradnje trajnog odnosa s partnerom. Žene i muškarci na "tržištu odnosa" slijede određene ciljeve s budućim partnerom. Laumann i sur. (2004, prema Rijt i Buskens, 2006) razlikuju transakcijske ciljeve (poput seksualnog zadovoljstva) koji se mogu ostvariti u kratkoročnoj vezi i odnosne ciljeve (poput ljubavi i odgoja djece) koji se također mogu ostvariti u dugoročnim odnosima. Prema Rijt i Buskens (2006), postoje jasne razlike između partnera usmjerenih na odnosne ciljeve i partnera usmjerenih na transakcijske ciljeve. Ako dva partnera slijede samo transakcijske ciljeve, nijedan od njih neće ulagati u dugoročnu vezu. Oni zadovoljni su kratkotrajnim odnosom. Međutim, ako je netko zainteresiran za dugoročnu vezu, mora odlučiti hoće li ulagati u to. Kao i u igri povjerenja, problem i ishod su najgori za partnera usmjerenog na odnosne ciljeve koji ulaže u dugoročnu vezu s partnerom koji to ne čini. Povrat na ulaganje nikada ne bi došao. Najbolji ishod postiže se ako partner usmjeren na odnosne

ciljeve upozna drugog partnera usmjerenog na odnosne ciljeve i oboje ulažu u dugoročnu vezu. Stoga odluka o ulaganju ovisi o tri glavna varijable:

1. Procjena vjerojatnosti da partner slijedi odnosne ciljeve.
2. Vlastiti interes za brak i potencijalne dobiti od takvog braka.

3. Gubici kao posljedica ulaganja u dugoročni odnos, ako se partner na kraju pokaže kao nezainteresiran za vezu. Stoga se pretpostavlja da se vjerojatnost da osoba uloži u dugoročni odnos povećava s procjenom vjerojatnosti da i njen partner također ulaže i s dobiti iz braka i smanjuje se s gubicima koje bi pretrpjela zbog prevare. Navode kako bračni ugovor rješava znatan dio problema povjerenja u specijalizaciju kućanstava, ali ne može riješiti prethodni problem povjerenja u trajni izbor partnera. Međutim, postoje i druge mogućnosti za rješavanje problema povjerenja. Raub i Weesie (1993, 2000, prema Rijt i Buskens, 2006) razlikuju tri opća rješenja za probleme povjerenja: dijadička ugradnja, mrežna ugradnja i institucionalna ugradnja. Ugradnja se odnosi na mijenjanje strukture situacije donošenja odluka njenim okruženjem. Institucija braka primjer je institucionalne ugradnje. Djeluje kroz smanjenje koristi od zloupotrebe povjerenja pridodavanjem zakonski izvršive sankcije toj radnji. Osim braka (i ugovora o suživotu, uobičajenih na zapadnom dijelu Europe), ne postoji institucionalni aranžman koji rješava probleme povjerenja u intimnim odnosima. U preostalom dijelu ovog odjeljka fokus se stavlja na to kako dijadička i mrežna ugradnja utječu na ponašanje u posebnim slučajevima izbora intimnih partnera i odluka o dugoročnoj predanosti. Podsjeća se na to da se povjerenje definira kao mjeru hrabrosti onoga koji se povjerava da povjeri povjerenje povjereniku. Smanjenjem koristi od zloupotrebe povjerenja, ugradnja čini manje rizičnim povjerenje povjerenika. Dakle, postoji više povjerenja ako ima više ugradnje. Povjerenik se stoga može smatrati pouzdanim čak i ako bi zloupotrijebio povjerenje bez sumnje u odsutnosti ugradnje. Dijadička ugradnja odnosi se na prošle i potencijalne buduće interakcije između istih aktera. Učinak dijadičke ugradnje djeluje putem dvaju mehanizama: učenja i kontrole (Rijt i Buskens, 2006). Učenje se odnosi na iskustva koja su partneri imali u prošlosti. Ako je netko ulagao u odnos u prošlosti, vjerojatnije je da će biti zainteresiran za dugoročni odnos i stoga se može očekivati da će isto učiniti i u budućnosti. Slično tome, ako je partner više uložio u odnos, postat ćete uvjereniji da je zainteresiran za dugoročni odnos. Kontrola je povezana s mogućnošću sankcioniranja u slučaju oportunitizma. Što su dva partnera više uložila u svoj odnos, više mogu izgubiti ako oportunističko ponašanje dovede do prekida. Na taj se način potencijal za sankcioniranje i tako vjerojatnost da će se međusobno izabrati kao dugoročni partneri povećava kako se ulaganja u odnos povećavaju, što može dovesti do braka. Mrežna

ugradnja odnosi se na treće strane koje su povezane s dva partnera u trajnom odnosu. Te treće strane utječu na donošenje odluka unutar odnosa. Kao i kod dijadičke ugradnje, može se identificirati mehanizam učenja i mehanizam kontrole. Treće strane koje imaju pozitivna ili negativna iskustva s nekom osobom mogu informirati potencijalne buduće partnere o tim iskustvima. Budući da je uključena u mrežu, osoba uči o pouzdanosti potencijalnog partnera iz trećih strana. Partneri kontroliraju ponašanje jedno drugoga, mogu se žaliti drugim potencijalnim partnerima ili prijateljima partnera na njegovo ili njezino ponašanje. Osoba može kontrolirati partnera ne samo putem glasovne mreže, kako je upravo opisano, već i putem mreže izlaza; tj. ako osoba ima mnogo alternativa na tržištu braka, ova osoba bi vrlo lako mogla napustiti trenutnog partnera i pronaći novog. Postoji ambivalentan odnos između braka i ugradnje. Brak implicira rješenje problema povjerenja u trajni izbor partnera i manje je vjerojatan ako nema rješenja za taj problem povjerenja. Brak istovremeno djelomično rješava problem povjerenja u specijalizaciju kućanstava i stoga je vjerojatnije da će se dogoditi ako se taj problem povjerenja ne može riješiti na alternativan način. Dijadička ugradnja i mrežna ugradnja, međutim, potencijalna su rješenja oba problema. Stoga oni zamjenjuju brak ako rješavaju problem povjerenja u specijalizaciju kućanstava, ali ga nadopunjuju gdje se radi o problemu trajnog izbora partnera. Dva partnera manje će se vjerojatno oženiti ako njihova neugovorna ugradnja dovoljno snažno rješava problem povjerenja u specijalizaciju kućanstava, a više će se vjerojatno oženiti ako dovoljno snažno rješava problem povjerenja u trajni izbor partnera. Stoga očekujemo da će dijadička i mrežna ugradnja imati pozitivan učinak na vjerojatnost da se partneri odluče izgraditi dugoročni odnos, ali negativan učinak na to hoće li ili neće kasnije sklopiti brak. To implicira da je neto učinak ugradnje na šanse za brak nejasan. Međutim, problem izbora partnera se povećao tijekom vremena. Stoga se i relativna važnost ugradnje u rješavanju tog problema povećala. Pojava tehnologije i šire prihvaćanje da ljudi imaju seksualne odnose prije braka doveli su do veće nesigurnosti u vezi namjera partnera s kojim započinje odnos. Ta nesigurnost implicira da postaje sve važnije učenje o partneru za donošenje odluke o izboru partnera. Osim toga, imati druge mogućnosti kontrole koje smanjuju mogućnost da partner napusti postaje važnije kako se općenite društvene sankcije protiv promjene partnera smanjuju. Kao posljedica toga, dijadička ugradnja (npr. provođenje slobodnog vremena zajedno ili suživot) i mrežna ugradnja (npr. dijeljenje prijatelja i poznanika) vjerojatnije će pomoći partnerima da riješe problem povjerenja u trajni izbor partnera u sadašnjosti nego u prošlosti. Postoje dodatni razlozi zašto se može očekivati porast veličine učinka ugradnje tijekom vremena (Rijt i Buskens, 2006). Tradicionalni odnosi postali su manje uobičajeni, a ekonomske mogućnosti žena su se poboljšale. U mnogim trenutnim trajnim

intimnim odnosima oba partnera rade. Neke kućanske obaveze olakšane su novom tehnologijom, druge su izvan kuće (De Ruijter i sur. 2003; De Ruijter, 2005, prema Rijt i Buskens, 2006), a preostale su obično uglavnom prepuštene ženskom partneru. Dakle, problem povjerenja u specijalizaciju kućanstava postao je manji. Negativni dio učinka ugradnje na brak koji djeluje putem problema povjerenja u specijalizaciju kućanstava stoga se smanjio. Zaključak: Postoji dvosmislen odnos između braka i povjerenja. Brak predstavlja potvrdu međusobnog povjerenja. Istodobno, bračni ugovor sadrži naznake nedostatka povjerenja. Između ostalog, specificira pravno izvršivo plaćanje alimentacije i dječje potpore u slučaju razvoda. Ta dvosmislenost se razrješava čim se identificiraju različite vrste povjerenja uključene ovdje.

Ova dva problema povjerenja eksplicitno su razlikovana u teoriji koja je prezentirana. Teorija predstavlja primjenu općenitije teorije povjerenja i ugradnje u trajnim odnosima, koja je uspješno primijenjena u analizi stabilnosti koalicijske vlade, kao i odnosa između i unutar tvrtki (Weesie i Raub, 2000; Buskens i sur. 2003, prema Rijt i Buskens, 2006). Dopušta uključivanje temeljnih elemenata etabliranih teorija braka i poznatih učinaka na šanse za brak. Nadalje, dodaje dimenziju ugradnje u literaturu o braku. Budući da ugradnja pomaže u rješavanju problema povjerenja, zamjenjuje brak u pogledu problema specijalizacije kućanstava, ali nadopunjuje brak u problemu trajnog izbora partnera. U posljednja četiri desetljeća, smanjenje ekonomske ovisnosti žena, pojava tehnologije kontrole rađanja i sekularizacija smanjili su problem povjerenja u specijalizaciju kućanstava, ali povećali problem povjerenja u trajni izbor partnera. Kao posljedica toga, neto učinak ugradnje s vremenom postaje pozitivniji. Podaci iz Chicago Health and Social Life Survey, koji sadrže informacije o vremenu događaja u odnosima, omogućili su nam dinamično modeliranje ponašanja u 2496 odnosa. Analize vremenskih serija nad tim podacima potvrdile su ispravnost gore navedene predikcije. Doista, učinak ugradnje na dijadičkoj razini kao i na razini mreže ispostavio se pozitivnijim za skorije odnose. Ova teorija usklađena je s idejom da je pretpostavljeno smanjenje društvene ugradnje američkog društva objašnjenje za smanjenje trendova braka (Putnam, 2000). Međutim, ovi podaci ne ukazuju na smanjenje ugradnje parova u intimnim odnosima. Varijable ugradnje stoga nisu mogle objasniti trendove braka. Kao alternativno objašnjenje, povećani problem povjerenja u izboru partnera mogao bi biti dio objašnjenja za trend smanjenja brakova. Zbog činjenice da nema izravnog mjerenja veličine problema povjerenja, i dalje nije moguće testirati ovo objašnjenje. Iako se teorija može primijeniti za objašnjenje trendova braka, brak je samo jedna od mnogih realizacija povjerenja u intimnim

odnosima. Njezin obuhvat objašnjava varijaciju u prevalenciji drugih događaja u intimnim odnosima koji uključuju povjerenje. Može pomoći objasniti razlike i trendove u podjeli zadatka prije braka, upravljanju novcem poput zajedničkih bankovnih računa, pa čak i u plodnosti i stopama razvoda za dokaze da nakon braka mrežna ugradnja smanjuje razvod te i Esser (2003, prema Rijt i Buskens, 2006) potvrđuje da se ovaj učinak povećao od 1960-ih. Svi navedeni primjeri odnose se na radnje koje uključuju povjerenje jednog partnera u buduće radnje drugoga i stoga pružaju prilike za ugradnju kako bi se razlikovali parovi koji uspješno prate ciljeve odnosa i oni koji to ne čine (Rijt i Buskens, 2006).

Veći dio istraživanja o transnacionalnim načinima života poduzet je od strane istraživača u područjima antropologije i sociologije. Nema sumnje da su njihove respektivne disciplinske tradicije odlučujuće oblikovale njihove načine suočavanja s emocijama (Skrbiš, 2008).

Skrbiš (2008) navodi kako je sociologija imala neobičan odnos prema proučavanju emocija. Veći dio sociologije dvadesetog stoljeća bio je pod utjecajem Maxa Webera koji je tvrdio da ljudske racionalne radnje, ako su doista racionalne, ne bi smjele biti prožete emocionalnim kontekstom, a emocije ne bi mogle biti ništa drugo do suprotnost racionalnosti. Ova pozicija može biti zbunjujuća s obzirom na važnost emocija u konstituciji društvenih odnosa, procesa i institucija. Tako Skrbiš (2008) s pravom vidi ovaj weberijanski impuls kao što prožima veći dio sociološkog znanstvenog rada i dovodi do razvoja "sociologija bez emocija". Slijedeći Weberove korake, Talcott Parsons (Parsons, 1951, prema Skrbiš, 2008) tvrdio je da emocije predstavljaju poremećaj reda i da je zadatak normativnog društvenog sustava sadržavati emotivne akcije. Nema sumnje da su weberijanski i parsonovski impulsi dominirali teorijama emocija dvadesetog stoljeća, ali na sreću postojale su i drugačije, iako manje dominantne, glasine (Skrbiš, 2008).

Iako postoji niz izvrsnih studija koje se bave emocionalnim složenostima transnacionalnog obiteljskog života, potrebno je snažnije potvrđivanje statusa emocija u istraživanjima kako bi emocije izjednačili s drugim konceptima društvenih znanosti poput roda i klase (Skrbiš, 2008). Drugim riječima, emocije ne bi smjele jednostavno biti viđene kao praktični i povremeni resurs pozvan da objasni određene posebnosti transnacionalnog obiteljskog života, već ih treba vidjeti kao sastavni dio same transnacionalne obiteljske doživljajnosti.

Prema mišljenju autora (Skrbiš, 2008), postoje dva ključna razloga za nedjeljivost emocija od bilo kakvog pokušaja razumijevanja transnacionalnih obitelji. Prvo proizlazi iz

postojanja emocionalnih veza koje neizbježno povezuju pojedince s obiteljima (različitim u veličini, strukturi i razinama sreće). Drugo, jednako važno, proizlazi iz temeljne prirode samog migracijskog iskustva. Migracija je uvijek proces koji razdvaja pojedince od njihovih obitelji i prijateljskih mreža, kao i od drugih društveno značajnih referenci koje imaju snažne emocionalne konotacije. Priče o migrantima povezane su s iskustvima prilagodbe, smještaja, nostalgije, razbijenog osjećaja pripadnosti, obnove, gubitka, diskriminacije, naglih krajeva, novih početaka i novih prilika - sve su to snažni izvori emocija.

S obzirom na važno mjesto koje emocije igraju u većem dijelu literature o transnacionalnom obiteljskom životu i relativnoj odsutnosti sistematičnih teorijskih modela o emocijama u području istraživanja transnacionalnih obitelji, identificirano je pet različitih smjerova u literaturi koji kategoriziraju različite načine na koje su emocije do sada bile integrirane u proučavano polje (Skrbiš, 2008). To uključuje emocionalni rad kao dimenziju transnacionalnog obiteljskog života; emocije i iskustvo su-prisutnosti; emocije i čežnja; emocionalizacija nacionalne obitelji; i emocionalni izrazi u migrantskim spisima. Ove kategorije su analitički konstrukti koji se neizbježno preklapaju.

Emocionalni rad u ovom kontekstu odnosi se na rutinske izvedbe "radova s emocijama" i emocionalnih izraza, te na područja gdje se provode "emocionalne razmjene darova". Otkad je prvi put upotrijebljen u radu Hochschild (Skrbiš, 2008), termin je primijenjen u mnogim kontekstima, od kućanskih poslova žena do različitih konteksta zaposlenja, poput zrakoplovne industrije ili medicinske njege. Postoje tri područja u kojima je termin temeljito upotrijebljen: a. studije emocionalnog rada koje obavljaju transnacionalni radnici u 'novim ekonomijama', poput dadilja, kućnih pomoćnica i seksualnih radnica; b. studije transnacionalnih djetinjstava; c. studije transnacionalne skrbi.

Ova tri područja se preklapaju u velikoj mjeri, ali opisuju šire kontekste u kojima koncept emocionalnog rada igra ključnu ulogu. Ova izravna relevantnost koncepta emocionalnog rada za kontekst istraživanja transnacionalizma zanimljiva je s obzirom na to da je u literaturi naglasak bio uglavnom na komunikaciji licem u lice i glasom do glasa, umjesto na odnosima koji su pregovarani na daljinu. Ipak, gotovo je prirodno spojiti koncept emocionalnog rada i koncept transnacionalne obitelji jer je emocionalni rad taj koji omogućava generiranje i održavanje rodoslovnih veza preko prostora i vremena.

Emocionalni rad ovog tipa nije samo oblik komunikacijske aktivnosti izražene putem telefonskih poziva, slanja poruka putem interneta.

Literatura o transnacionalnoj skrbi još je jedno tijelo radova koje se bavi pitanjem emocionalnog rada. U ovoj literaturi, emocionalna podrška je samo jedna, iako ključna, dimenzija transnacionalnih mreža podrške. Briga na daljinu nije jednostavna (Baldassar, Baldock i Wilding, 2006), ali uključuje sve složenosti povezane s tradicijom, obiteljskim očekivanjima i osjećajem dužnosti i obveze (Baldassar, Baldock i Wilding, 2006).

Emocije i iskustvo su-prisutnosti uključuje rekonfiguraciju, iako ne nužno prekid, postojećih odnosa s obitelji i prijateljima. Iako se mnogo emocionalne investicije ulaže u održavanje transnacionalnog kontakta s obitelji i bliskim osobama koje su ostavljene iza sebe, tjelesna su-prisutnost se smatra krajnjim ciljem. Transnacionalni obiteljski susreti predstavljaju drugu vrstu procesa koja je povezana s iskustvom su-prisutnosti. Ovi susreti mogu se promatrati kao simbolička okupljanja transnacionalnih članova obitelji, što je od ogromne važnosti u životu nekih transmigranata, posebno u slučajevima gdje je transnacionalna obitelj raspršena po kontinentima. Emocionalizacija odsutnosti obično se nalazi u literaturi u dva konteksta: a. prilikom razmatranja odsutnosti s udaljenosti; b. prilikom doživljavanja odsutnosti na licu mjesta. Još jedna bitna stavka vezana za transnacionalno iskustvo u kojima su transnacionalne obitelji obuhvaćene. One sadrže pripovijesti o putovanjima, dolascima, odlascima, povratcima kući i paradoksima postojanja migracije samog po sebi - stvarnog i imaginarnog, napisane od strane migranata i o njima.. Skrbiš (2008) je nastojao u svom radu izložiti načine na koje su emocije i pripadnost razmatrani u kontekstu postojećih istraživanja o transnacionalnim obiteljima. Počeo je s prikazom porijekla ideje o transnacionalnoj obitelji, a zatim prešao na razmatranje načina na koje su emocije relevantne za ovaj koncept. Rad pruža heurističku kategorizaciju različitih načina na koje su emocije uključene u naše razumijevanje života transnacionalnih obitelji. Takav pristup u skladu je s ciljem rada da pruži okvir za raspravu o emocijama i životu transnacionalnih obitelji. Iako su emocije uključene u postojeća istraživanja o transnacionalnim obiteljima, područje istraživanja transnacionalnih obitelji nema koherentnu teoriju emocija. Pitanje je rasprava je li takva teorija potrebna. Ono što je sigurno, međutim, jest da emocije ne bi trebale biti viđene samo kao povremeni resursi koji se povremeno koriste kako bi se objasnio život transnacionalnih obitelji - umjesto toga, trebaju se razumjeti kao konstitutivne za sam doživljaj transnacionalne obitelji. Pokazuje se i utvrđuje da odnosi transnacionalne obitelji zahtijevaju puno napornog rada, uključuju mnogo emocionalnog rada i predstavljaju specifičnu društvenu stvarnost koja zaslužuje pažnju (Skrbiš, 2008).

Navedeno je dobro imati na umu s obzirom da se opis emocija u transnacionalnim obiteljima može povezati s emocijama u transnacionalnim intimnim vezama, primjerice u

slučajevima kada supružnici, zbog posla, žive u različitim državama te je posljedično moguće da i djeca (ukoliko ih imaju) žive s jednim roditeljem te 'odvojeno' od drugog.

4. Zaključak

Mnogi autori nastojali su istražiti dinamiku transnacionalnih intimnih odnosa te pokušati istražiti u kojoj mjeri se takve veze razlikuju od regularnih bliskih odnosa. Neki od glavnih ciljeva radova su bili i osvijetliti utjecaj fizičke udaljenosti na emocionalna iskustva i relacijske procese (Dainton i Aylora, 2001).

Istraživanja su otkrila da osobe u vezama na daljinu doživljavaju višu razinu ljubomore u usporedbi s onima u geografski bliskim odnosima. Odsutnost fizičke blizine može dovesti do povećane neizvjesnosti i nesigurnosti, što doprinosi pojačanoj ljubomori.

Druga glavna značajka koja se istraživala je povjerenje i održavanje: Povjerenje se pokazuje kao ključni faktor u oba tipa veza, ali dobiva poseban značaj u vezama na daljinu. Održavanje povjerenja postaje izazovnije zbog smanjene međuljudske interakcije. Parovi u vezama na daljinu često koriste strategije poput otvorene komunikacije i postavljanja očekivanja kako bi upravljali neizvjesnošću i ojačali povjerenje (Dainton i Aylora, 2001).

Također, bitan je i sam način održavanja veze: Istraživanja sugeriraju da su osobe u vezama na daljinu sklonije uključiti se u aktivna ponašanja održavanja veze, poput česte komunikacije i planiranja posjeta. Ti napori imaju za cilj smanjiti neizvjesnost i ojačati vezu između partnera.

Osobe u vezama na daljini isto tako moraju imati dobro razvijene strategije smanjenja neizvjesnosti: točnije, oba tipa veza koriste strategije smanjenja neizvjesnosti, ali parovi na daljinu često koriste raznovrsnije i svjesnije strategije kako bi se nosili s relacijskom neizvjesnošću. To uključuje traženje informacija o aktivnostima i osjećajima partnera kako bi se prevladala fizička udaljenost (Dainton i Aylora, 2001)..

Iako ima mnogo izazova, veze na daljinu imaju i koristi, odnosno, iako veze na daljinu uključuju višu razinu ljubomore i neizvjesnosti, također potiču razvoj komunikacijskih vještina, emocionalne bliskosti i cijenjenja vremena provedenog zajedno. Izazovi koje donosi fizička udaljenost potiču partnere da ulože više truda u održavanje veze (Dainton i Aylora, 2001)..

Sveukupno, naglašava se važnost razumijevanja kako se ovi faktori međusobno povezuju unutar jedinstvene dinamike veza na daljinu i geografski bliskih odnosa.

S druge strane, znanstveni rad autora Li, Häkkinen i Väätäinen (2020) fokusira se na razvoj konceptualnog okvira za dizajn emocionalnih komunikacijskih sustava prilagođenih dugoročnim partnerskim odnosima na daljinu. Studija se bavi izazovima održavanja

emocionalnih veza između partnera koji su fizički udaljeni. Autori predlažu pristup dizajnu koji integrira tehnologiju i emocionalna iskustva kako bi se unaprijedila komunikacija i povezanost u takvim odnosima. Oni također naglašavaju važnost emocionalne komunikacije te ističu značaj emocionalne komunikacije u odnosima na daljinu. Autori naglašavaju da tehnologijom posredovane interakcije ne bi trebale samo prenositi informacije, već i izazivati emocije te održavati emocionalnu vezu između partnera (Li, Häkkinen i Väänänen, 2020).

Što se tiče same integracije tehnologije, ističe se potencijal tehnologije u olakšavanju emocionalne komunikacije. U tijeku su istraživanja integracije različitih tehnologija, poput nosivih uređaja, virtualne stvarnosti i interaktivnih medija, kako bi stvorili inovativne platforme koje omogućuju partnerima izražavanje i percipiranje emocija na daljinu. U tom kontekstu spominje se i višesenzorno iskustvo odnosno važnost uključivanja višesenzornih elemenata u sustave emocionalne komunikacije. Osim teksta i glasa, upotreba vizualnih, haptičkih i auditivnih znakova može obogatiti emocionalno iskustvo i premostiti fizičku udaljenost (Li, Häkkinen i Väänänen, 2020).

Autori se slažu u sugestiji da bi sustavi emocionalne komunikacije trebali biti prilagodljivi individualnim preferencijama i razvijajućoj prirodi odnosa. Personalizacija omogućava partnerima prilagodbu sustava svojim emocionalnim potrebama i osigurava njegovu relevantnost tijekom vremena te iako tehnologija ima ključnu ulogu, autori naglašavaju potrebu održavanja autentičnosti u emocionalnoj komunikaciji. Pretjerano složene ili umjetne interakcije mogu ometati istinsku emocionalnu vezu između partnera.

Proučavajući transnacionalne intimne veze, otvara se put za daljnje istraživanje praktične primjene i evaluacije sustava emocionalne komunikacije, prisnosti i održivosti takvih veza. Navedeno je bitno iz više razloga, neki od njih su: mogućnost boljeg razumijevanja globalnih promjena u sklopu kojih transnacionalne intimne veze postaju sve češća pojava; razumijevanje kulturološkog aspekta navedenih veza budući da one nerijetko uključuju partnere koji dolaze iz različitih kultura te tako mogu uključivati i jezičnu barijeru; utjecaj veza u pitanju na identitete partnera u njima; mogućnost boljeg razumijevanja utjecaja globalizacije i migracija na transnacionalne intimne veze i kvalitetu odnosa u njima.

Ovaj rad može služiti kao jedno od polazišta za buduća istraživanja navedene tematike s obzirom na to da isti pruža detaljan uvid u problematiku.

5. Literatura

- Adkins, Lisa, (2000). "Objects of innovation: post-occupational reflexivity and re-traditionalizations of gender", *European Journal of Social Theory*, 7 (2): 209–227.
- Ahmed, Sarah, Kilby, Jane, Lury, Celia, McNeil, Maureen i Skeggs, Beverley (2000). *Transformations: Thinking Through Feminism*, London: Routledge.
- Baldassar, Loretta, Baldock, Cora Vellekoop i Wilding, Raelene (2006). *Families caring across borders: Migration, ageing and transnational caregiving*. New York: Springer.
- Baldock, Cora Vellekoop (2000). 'Migrants and Their Parents: Caregiving From a Distance', *Journal of Family Issues*, 21 (2): 205-224.
- Beck, Ulrich i Beck Gernsheim, Elisabeth (2013). *Distant love*. Cambridge: Polity.
- Beck, Ulrich i Beck Gernsheim, Elisabeth (1995). *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity.
- Bourdieu, Pierre (2011). *Distinkcija – Društvena kritika suđenja*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o.
- Bunker, Benedict Bunker, Zubek, Josephine, Vanderslice, Virginia i Rice, Robert W. (1992). "Quality of life in Dual-Career Families: Commuting Versus Single-Residence Couples", *Journal of Marriage and the Family*, 54 (2): 399–407.
- Coleman, James Samuel (1994). *Foundations of social theory*. Cambridge: Harvard university press.
- Crossley, Nick (2007). "Researching embodiment by way of 'body techniques'", *The sociological review*, 55 (1): 80-94.
- Dainton, Marianne i Aylor, Brooks (2001). "A relational uncertainty analysis of jealousy, trust, and maintenance in long-distance versus geographically close relationships", *Communication Quarterly*, 49 (2): 172-188.
- Duncan, Dustin T., Goedel, William C., Stults, Christopher B., Brady, William J., Brooks, Forest A., Blakely, Jermaine S. i Hagen, Daniel (2018). "A Study of Intimate Partner Violence, Substance Abuse, and Sexual Risk Behaviors Among Gay, Bisexual, and Other Men Who Have Sex With Men in a Sample of Geosocial-Networking Smartphone Application Users", *American journal of men's health*, 12 (2): 292-301.
- Faist, Thomas (2000). "Transnationalization in international migration: implications for the study of citizenship and culture", *Ethnic and Racial Studies*, 23 (2): 189-222.
- Gerstel, Naomi i Gross, Harriet (1984). *Commuter marriage: A study of work and family*. New York: Guilford Press.

Giddens, Anthony (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in modern societies*. Redwood City: Stanford University Press.

Goleman, Daniel (2005). "Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ", *Learning*, 24(6): 49-50.

Holmes, Mary (2004a). "An equal distance? Individualisation, gender and intimacy in distance relationships", *Sage*, 52 (2): 180-200.

Holmes, Mary (2004b). "Feeling beyond rules: Politicizing the Sociology of Emotion and Anger in Feminist Politics", *Sage*, 7 (2): 209-227.

Holmes, Mary (2004c). "The precariousness of choice in the new sentimental order: A comment on Bawin Legros' Current Sociology", *Sage*, 52 (2): 251-257 .

Holmes, Mary (2006). "Love lives at a distance: Distance relationships over the lifecourse", *Sociological Research Online*, 11 (3): 70-80 .

Holmes, Mary (2010a). "The emotionalization of reflexivity", *Sociology*, 44 (1): 139-154 .

Holmes, Mary (2010b). "The Loves of Others: Autoethnography and Reflexivity in Researching Distance Relationship", *Qualitative Sociology Review*, 6: 89-104.

Holmes, Mary (2010c). "Intimacy, distance relationships, and emotional care", *Recherches sociologiques et anthropologiques*, 41: 105-123 .

Holmes, Mary (2011). "Emotional reflexivity in contemporary friendships: Understanding it using Elias and Facebook etiquette", *Sociological Research Online*, 16 (1): 137-148 .

Holmes, Mary (2014). *Distance Relationships: Intimacy and Emotions Amongst Academics and their Partners in Dual-Locations*. New York: Palgrave Macmillan.

Holmes, Mary (2014/2015). "Researching Emotional Reflexivity", *Emotion Review*, 7 (1): 61-66.

Holmes, Mary and Burrows, Roger (2012) "Ping Pong Poms: Emotional Reflexivity in Return Migration from Australia to the UK", *Australian Journal of Social Issues*, 47 (1): 105-123.

Jamieson, Lynn (1998). *Intimacy: Personal relationships in modern societies*. Cambridge: Polity.

Jamieson, Lynn (1999). "Intimacy transformed? A critical look at the 'pure relationship'", *Sociology*, 33 (3): 477-494.

Kiernan, Kathleen (1999). "Cohabitation in Western Europe", *Population Trends*, 96: 25–32.

Li, Hong, Häkkinen, JJonna i Väänänen, Kaisa (2020). "Towards a Conceptual Design Framework for Emotional Communication Systems for Long-Distance Relationships", 8th EAI International Conference, ArtsIT 2019, and 4th EAI International Conference, 8: 103-123.

Putnam, Robert D. (2001). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Guildford: Touchstone Books.

Rijt, Arnoud van de. i Buskens, Vincent (2006). "Trust in intimate relationships: The increased importance of embeddedness for marriage in the United States", *Rationality and Society*, 18 (2): 123-156.

Rosenblatt, Paul C., Karis, Terri A. i Powell, Richard D. (1995). *Multiracial couples: Black & white voices*. New York: Sage Publications, Inc.

Skrbiš, Zlatko (2008). "Transnational families: Theorising migration, emotions and belonging", *Journal of intercultural studies*, 29 (3): 231-246.